

**ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE**

**Cu titlu de manuscris
CZU 342.9:349.6(043.2)**

CREȚU ANDRIAN

**PROCEDURA CONTRAVENȚIONALĂ ÎN CAZURILE DE COMITERE A
CONTRAVENȚIILOR ECOLOGICE**

Specialitatea: 552.07 Drept contravențional

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2017

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei Drept polițienesc a Academiei “Ștefan cel Mare” a MAI.

Conducător științific:

TROFIMOV Igor, doctor în drept, conferențiar universitar
specialitatea 552.07 – Drept contravențional

Referenții oficiali:

1. GUȚULEAC Victor, doctor în drept, profesor universitar
2. BANTUȘ Igor, doctor în drept, conferențiar universitar

Membrii Consiliului Științific Specializat:

1. COSTACHI Gheorghe, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. GORIUC Silvia, secretar științific, doctor în drept, conferențiar universitar
3. GUCEAC Ion, doctor habilitat în drept, profesor universitar, membru corespondent
4. SMOCHINĂ Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar
5. BÎRGĂU Mihail, doctor habilitat în drept, profesor universitar
6. COZARI Tudor, doctor habilitat în biologie, profesor universitar

Susținerea va avea loc la 20 iulie 2017, ora 14.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 18 552.07-01 în cadrul Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, (MD 2012, Republica Moldova, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 1, bir. 308).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Moldovei, la Biblioteca Academiei “Ștefan cel Mare” a MAI, la Biblioteca Științifică Centrală “Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 14 iunie 2017.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat:

GORIUC Silvia, doctor în drept, conferențiar universitar

Conducător științific:

TROFIMOV Igor, doctor în drept, conferențiar universitar

Autor:

CREȚU Andrian

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. De-a lungul secolelor dezvoltarea științei juridice este îndreptată spre formarea unui tot întreg cu celelalte categorii de norme sociale (religioase, morale etc.). Eforturile de cizelare a normelor de drept reprezintă un proces în continuă dezvoltare. În condițiile în care societatea umană a atins niveluri înalte ale dezvoltării sale în ce privește tehnologiile, aceasta a avut să genereze și efecte nocive, unul din acestea fiind utilizarea excesivă și nerațională a resurselor naturale. Conștientizarea acestui fapt condiționează constituirea unor norme ce ar proteja mediul. Nu înzădar dreptul la un mediu sănătos și echilibrat din punct de vedere ecologic este consfințit în Legea fundamentală a statului – Constituția Republicii Moldova [2].

Una din realizările pe care le-a obținut știința juridică, reprezintă crearea unui cadru nou de norme juridice, și anume normele de dreptul mediului. Specificul acestor categorii de norme constă în faptul că la adoptarea lor este necesar de a ține cont de legile naturii, care se impun în mod obiectiv, indiferent de voința umană. Instituirea unor astfel de norme juridice, care să asigure protecția mediului, deseori cere să renunțăm la unele principii tradiționale, promovarea de mai departe a cărora ne va împiedica realizarea sarcinilor de protecție a mediului. Prin urmare, ideea de la care pornim în realizarea acestei lucrări este că pentru soluționarea unei probleme specifice societății umane, așa cum este problema de protecție a mediului, se cere în mod corespunzător aplicarea unor reguli specifice, iar având în vedere că fenomenele naturii decurg independent de voința umană și că orice intervenție a omului în mediu duce inevitabil la modificări, concluzionăm că și procedeele juridice utilizate la soluționarea acestor probleme trebuie să fie cele mai deosebite, uneori chiar având un caracter categoric, drastic și exclusiv.

După cum e și firesc, una dintre cele mai eficiente pârgii de natură juridică în soluționarea problemelor de ordin major, s-a dovedit a fi, de-a lungul secolelor, anume măsurile de răspundere juridică. Și în compartimentul “protecția mediului” problema răspunderii juridice și-a găsit un loc important. Ba chiar mai mult ca atât, am vrea să spunem că și-a găsit un “loc de rege”. Aceasta se manifestă prin prisma regulilor specifice conform cărora se aplică răspunderea în raporturile de dreptul mediului, precum și prin prisma efectelor pe care le produce. De asemenea răspunderea juridică este probabil, unicul subiect care cel mai des se discută în coraport cu subiectul “protecția mediului”.

Menționăm că la acest capitol, ca importanță, se evidențiază problema răspunderii contravenționale pentru daunele de mediu. Mai ales că astăzi, tot mai frecvent, în doctrină se vorbește despre existența unei răspunderi specifice dreptului mediului, diferită de cea civilă. Într-adevăr, pentru victimele unei daune ecologice, faptul că persoana ce a cauzat dauna a fost supusă răspunderii penale sau contravenționale va reprezenta o consolare morală, însă în cea mai mare parte victima va dori o reparare a daunei. Această reparare se dovedește a fi, de regulă, un scop principal, iar uneori și exclusiv. Prin urmare, am putea să afirmăm că pentru situația în care s-a cauzat o daună ecologică, răspunderea penală și contravențională este subsidiară, iar cea patrimonială, care se exprimă prin obligația de reparare a daunei, este una principală.

Însă toate acestea nu știrbesc din importanța răspunderii contravenționale pentru daunele de mediu, mai ales că astăzi răspunderea contravențională pentru daunele ecologice obține tot mai evidențiat haina unei răspunderi în interes public specifică unui “drept natural”. Acest fapt se constată și prin prisma regulilor și principiilor care se aplică la repararea daunelor ecologice. Este vorba despre obligația de reparare a daunei ecologice, și nu de facultatea acesteia, este vorba de repararea integrală a daunei ecologice, și nu de posibilitatea de a negocia cuantumul despăgubirii, este vorba despre obligația de reparare a daunei de mediu în interes public, care nu este lăsată doar la latitudinea celui ce a pățimit nemijlocit, victimă în acest caz fiind recunoscută întreaga societate.

Actualitatea unui studiu științific în problema procedurii de aplicare a răspunderii contravenționale în raporturile de dreptul mediului este subliniată în contextul existenței unor divergențe între interpretarea doctrinară și talmăcirea neoficială, judecătorească a ordinii și condițiilor de examinare a cazurilor contravenționale. Nu mai puțin importantă este necesitatea abordării unui concept nou în ce privește caracterul obiectiv al răspunderii contravenționale, anume pentru daunele de mediu (ecologice). În ce privește procedura examinării cazurilor de comitere a contravențiilor de mediu (ecologice), este necesar a argumenta și fundamenta posibilitatea aplicării principiului prezumției vinovăției ca principiu care va revigora procedura contravențională în general.

Actualitatea temei investigate rezultă și din faptul că perfecționarea relațiilor sociale existente, legate de repararea daunelor cauzate mediului natural și uman, generează recunoașterea unor noi categorii de principii care nu au existat până la acest moment sau care nu au fost recunoscute, dar obiectiv se cer a fi recunoscute. Actualitatea temei de cercetare se manifestă de asemenea prin faptul că problema răspunderii contravenționale, și în special a procedurii contravenționale, deși a constituit obiect al cercetării în diverse izvoare și studii științifice, totuși, din punctul de vedere al aplicării ei, în ce privește principiile și condițiile în contextul reglementărilor de dreptul mediului, obține caractere specifice, dictate de particularitățile domeniului respectivei ramuri de drept.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare.

După cum afirmă unii autori, dezvoltarea legislației de mediu are loc în direcția identificării unor drepturi specifice, printre care dreptul la un mediu sănătos apare ca unul fundamental [33, p. 237-241]. În acest sens a avut de „suferit” și instituția răspunderii juridice. Răspunderea juridică apare ca unul din mijloacele de mare importanță în lupta împotriva poluării mediului. De aceea nu ne poate fi indiferent după ce fel de reguli se derulează raportul juridic de răspundere în dreptul mediului [19, p.82]. Astfel, suntem în fața unei situații când în cadrul raporturilor juridice de dreptul mediului sunt aplicate regulile de răspundere civilă, penală și contravențională. În unele cazuri aceste forme ale răspunderii juridice în contextul specificului normelor de dreptul mediului dobândesc anumite caractere specifice, iar, ca rezultat, au de „suferit” teoriile și concepțiile tradiționale cu privire la natura și conținutul unor instituții de drept.

Printre cercetătorii care s-au preocupat de problematica procedurii contravenționale, îi putem menționa pe S. Furdui, V. Guțuleac, I. Guceac, Șt. Belecciu, Comarnițaia E. și alții. Tangențial această problematică a fost abordată și de alți autori autohtoni, cum ar fi Zamfir P., Capcelea A., Trofimov I.; precum și tezele de doctor elaborate de Trofimov I., Iordanov I.-R, Nicolau I. În același timp chestiunile legate de procedura contravențională în cazul contravențiilor de mediu (ecologice) practic nu a fost abordată în literatura de specialitate autohtonă. Din acest motiv nu ne permitem să declarăm despre suficiența studierii din punct de vedere științific a problemelor abordate în teză.

Referindu-ne la aplicarea legislației de mediu la capitolul contravenții, trebuie să menționăm și faptul că în textul multor legi se regăsesc reglementări, care în mod conceptual ar trebui să se regăsească în textul Codului contravențional. Totodată, pornind de la faptul că prin prisma prevederilor articolului 1 al Codului contravențional, reglementările din alte legi care conțin norme de natură procedural-contravențională nu pot servi izvor normativ aplicativ pentru procedura contravențională. În acest sens am aduce drept exemplu instituția reținerii contravenționale, unde, pe de o parte, în Legea privind protecția mediului înconjurător, inspectorii ecologici au dreptul să rețină persoanele vinovate de încălcarea legislației cu privire la protecția mediului [21], iar potrivit Codului contravențional acest funcționar nu este în drept să aplice o atare măsură [3]. Prin urmare, considerăm că și la capitolul legislației aplicate în domeniu, la fel constatăm deficiențe.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul urmărit prin această lucrare constituie realizarea unei cercetări doctrinale ce ține de principiile procedurii contravenționale în cazul contravențiilor ecologice, analiza legislației în contextul evoluției rapide a unor reglementări juridice necunoscute regimului sovietic, respectiv și apariția unor noi categorii de principii și reguli deschise spre cercetare, dezvăluite și incluse în circulația științei juridice naționale, precum și studierea profundă a concepțiilor doctrinare ce țin de esența răspunderii în dreptul mediului și dreptul contravențional.

Scopul prezentei lucrări îl constituie analiza științifică a reglementărilor privind procedura contravențională în cazurile contravențiilor ecologice și formularea recomandărilor practice pentru creșterea eficacității acestor reglementări.

Pentru realizarea acestui scop, în cadrul cercetării științifice au fost stabilite următoarele obiective: a) a stabili dificultățile existente în procedura contravențională; b) a identifica principiile care guvernează procesul contravențional; c) a identifica participanții și particularitățile examinării cauzelor contravenționale în cazurile contravențiilor de mediu; d) a stabili posibilitățile aplicării principiului prezumției vinovăției în procesul contravențional pentru daunele de mediu; e) a determina avantajele aplicării unui nou sistem de examinare în cadrul procesului contravențional. Obiectul cercetării îl constituie sistemul problemelor teoretice, metodologice și aplicative legate de procedura examinării cauzelor cu privire la contravențiile ecologice (de mediu). Considerăm că o cunoaștere profundă a particularităților de aplicare a regulilor și principiilor de răspundere contravențională în

rapturile de dreptul mediului va determina în mare măsură buna funcționare a instituției răspunderii juridice în scopul protejării mediului, iar în subsidiar va face ca problema reparării daunelor ecologice să devină un lucru frecvent și inevitabil, atât pentru cetățeni cât și pentru autoritățile publice.

Metodologia cercetării științifice. La întocmirea prezentei lucrări ne-am bazat pe studierea materialului doctrinar-teoretic, normativ-legislativ și practic, cu aplicarea metodelor: istorică, sistemică, analitică, juridico-comparativă și logico-juridică, astfel, obținând unele rezultate științifice al căror conținut nu epuizează problema în cauză, dar prin care se pretinde crearea unei viziuni noi asupra acesteia.

Baza teoretică, metodologică a tezei o constituie: legislația Republicii Moldova, legislația Canadei, Franței, precum și literatura juridică de specialitate autohtonă și lucrările unor savanți din Rusia, România, Ucraina, Franța, Canada.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării se exprimă prin abordarea unui subiect încă neelucidat în Republica Moldova, dar care la momentul de față constituie unul “cheie” în discuțiile savanților din România, Federația Rusă și alte țări. Noutatea științifică a tezei include un șir de propuneri și formulări originale care vin să completeze știința juridică la capitolul răspunderii și în special procedura contravențională în cazurile contravențiilor de mediu.

Dintre acestea am putea să le evidențiem pe cele mai esențiale:

- identificarea lacunelor în reglementările procedurii contravenționale, care creează dificultăți în aplicarea legislației, inclusiv și pentru cazurile de comitere a contravențiilor ecologice;

- identificarea și argumentarea științifică, logică și legislativă a unei noi categorii de reguli specifice, care sunt aplicabile raporturilor procesuale contravenționale specifice cazurilor de comitere a contravențiilor de mediu (ecologice);

- formularea ideii de instituire a unor reguli noi privind procedura contravențională pentru daunele de mediu, și anume una bazată pe principiul prezumției vinovăției;

- argumentarea caracterului obiectiv al răspunderii pentru daunele ecologice – răspunderea, indiferent de culpă, cu perspectiva aplicării acesteia și raporturilor de răspundere contravențională;

- determinarea condițiilor pentru aprecierea calității de victimă în răspunderea contravențională pentru daune ecologice;

Inovația cercetării rezidă și în faptul că aceasta este, practic, prima lucrare în doctrina juridică autohtonă care abordează răspunderea contravențională pentru daune ecologice.

Problema științifică importantă, soluționată, vizează propunerea unor modele reglementatoare care modifică conceptual procedura de examinare a cazurilor cu privire la contravenții ecologice. Astfel, în lucrare se propune reconceptualizarea temeiului de răspundere contravențională pentru daunele de mediu, fără ca să fie afectate în acest sens alte categorii de contravenții. În această ordine de idei, în teză se propune și reconceptualizarea procedurii de constatare a cazurilor de comitere a contravențiilor ecologice, astfel cum unul din principiile care să guverneze procedura contravențională în cazurile contravențiilor ecologice să fie consacrat principiul prezumției vinovăției. Adiacent acesteia au fost identificate principiile care ar sigura realizarea acestui concept, fiind vorba de principiul precauției. S-a demonstrat posibilitatea aplicării caracterului obiectiv al răspunderii contravenționale pentru daunele de mediu, precum și valoarea strategică din punct de vedere vital al aplicării în practică a acestor principii. Considerăm că prin conținutul acestei lucrări au fost puse bazele creării unei noi viziuni asupra modului de sancționare a cazurilor de comitere a contravențiilor de mediu.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, exprimată prin concluziile și recomandările enunțate în teză, vor permite dezvoltarea anumitor direcții în știință, legislație și practică. Efectul principal al implementării propunerilor de bază din teză va contribui la simplificarea procedurii de sancționare a contravențiilor de mediu (ecologice), astfel cum prin aceasta se va asigura eficientizarea procesului, acesta va deveni unul mai operativ. Prin urmare se va realiza unul din obiectivele principale ale procesului penal și contravențional, și anume – cel de prevenire a cazurilor de încălcare a legislației de mediu. Suntem de părerea că anume transferarea sarcinii de demonstrare a nevinovăției pe seama făptuitorului reprezintă o condiție de asigurare a realizării principiului precauției în aceste raporturi juridice. În opinia noastră o asemenea abordare va constitui un prim pas în revizuirea opiniei tradiționale în ce privește condițiile răspunderii juridice pentru încălcarea legislației de mediu. Pe lângă faptul că în doctrină și practică se va contura o idee despre specificul

răspunderii contravenționale pentru daunele ecologice, care se evidențiază prin caracterul obiectiv al răspunderii și prin apărarea intereselor de ordin public, aceasta va constitui și un prim-pas în consacrarea caracterului obiectiv al altor tipuri de răspundere juridică, inclusiv și celei penale.

Aprobarea rezultatelor lucrării s-au realizat sub diferite forme, și anume: prin elaborarea și publicarea în anul 2015 a manualului Dreptul mediului [26], în care la capitolul Răspunderea în dreptul mediului s-a expus ideea de recunoaștere a caracterului obiectiv al răspunderii pentru daunele de mediu, care, de altfel, nu urmează a fi limitat doar la domeniul de reparare a daunei cauzate mediului. De asemenea rezultatele oglindite în lucrare sunt implementate prin programa cursului "Dreptul mediului" ținut la Facultatea de Drept a Academiei "Ștefan cel Mare" a MAI a Republicii Moldova. Rezultatele studiului sunt reflectate și în articole științifice publicate în revistele de specialitate și în materialele conferințelor științifice.

Publicații la tema tezei – 2 comunicări la conferințele științifice, 6 articole în revistele științifice și un manual de curs de dreptul mediului.

Structura și volumul lucrării. Teza de doctor conține: Introducere; 4 capitole; concluzii generale și recomandări; bibliografie, _____ de pagini text de bază.

Cuvinte-cheie: contravenție de mediu, procedură contravențională, contravenient, agent constator, daună de mediu, prezumție de nevinovăție, prezumție de vinovăție.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea conține argumentarea actualității și importanței temei investigate, de asemenea se identifică scopul și obiectivele lucrării. Totodată, se determină noutatea științifică a rezultatelor obținute, precum și problema științifică soluționată. Deopotrivă, se distinge importanța teoretică și valoarea aplicativă a tezei de doctorat, fiind reflectată aprobarea rezultatelor și formulate ideile diriguitoare a subiectului soluționat. Introducerea finalizează cu sumarul compartimentelor lucrării.

Capitolul 1 intitulat „Situația în domeniul procedurii contravenționale privind contravențiile de mediu (ecologice)” se efectuează analiza situației în legislația în vigoare referitor la reglementările procedurii de examinare a contravențiilor de mediu, se supun analizei materialele științifice publicate în țară și peste hotare, dedicate problemelor privind răspunderea contravențională pentru fapte cauzatoare de mediu, precum și procedura de examinare a acestora. O atenție deosebită se acordă publicațiilor din ultimii ani, fiind scoase în evidență gradul de investigație și importanța științifică pe care o implică studiile în această materie. Astfel, a fost investigat aportul remarcabil al următorilor autori: V. Guțuleac, S. Furdui, T. Roșca, E. Comarnițaia, Șt. Belecciu, M. Orlov, I. Trofimov, P. Zamfir, I. Dolea, T. Osoianu (Republica Moldova); E. Lupan, M. Duțu, D. Marinescu, I. Nicolau (România); V. Petrov, B. Erofeev, S. Bogoliubov (Federația Rusă). În conținutul acestui capitol au fost identificate unele puncte divergente referitoare la: esența termenilor "procedură contravențională" și "proces contravențional", noțiunea de "contravenient" etc. În urma cercetării materialelor științifice, s-a putut constata problema științifică de importanță majoră, fiind formulate și direcțiile de soluționare a ei.

La subiectul „Interesul teoretico-practic a examinării problemei referitoare la procedura privind contravențiile de mediu (ecologice)", se subliniază faptul că, conștientizarea necesității de a reflecta limitele utilizării factorilor de mediu într-o normă legală, reprezintă deja un deziderat recunoscut în mod axiomatic. Cu regret, adoptarea unor norme juridice ce instituie reguli și limite de folosință a factorilor de mediu constituie doar o urmare a unor accidente ecologice în urma cărora se produc diverse cataclisme ecologice, și unde, de regulă, au de suferit și oamenii. Pe bună dreptate, se poate spune că normele juridice ce reglementează folosirea și protecția factorilor de mediu sunt norme scrise cu sânge. Astăzi suntem doar la începutul căii de creare a unui cadru legislativ efectiv în vederea soluționării problemei ecologice. Acest fascicul de legi, care formează o ramură distinctă „dreptul mediului” este caracterizat prin faptul că urmează a lua în considerație nu doar factorii sociali, ci și cei naturali, care au o existență obiectivă, ce nu depind de voința umană. În asemenea împrejurări suntem puși în situația de a folosi atât procedeele vechi de reglementare a raporturilor juridice, cât și de a elabora altele noi, care ar permite stoparea degradării mediului și reanimarea stării lui atunci când acest lucru mai este posibil. Acestor raporturi juridice le este caracteristic faptul că utilizează procedee noi în reglementarea juridică a protecției mediului, iar ca consecințe sunt modificarea aspectului tradițional al multor instituții juridice. În acest sens printre primele urmează a avea de "suferit"

instituția răspunderii juridice. Suntem în fața unei situații când în cadrul raporturilor juridice de dreptul mediului sunt aplicate regulile de răspundere civilă, penală și contravențională. În unele cazuri aceste forme ale răspunderii juridice în contextul specificului normelor de dreptul mediului dobândesc anumite caractere specifice, iar, ca rezultat, au de „suferit” teoriile și concepțiile tradiționale cu privire la natura și conținutul unor instituții de drept. Uneori, totuși, tradiționalismul cedează puțin câte puțin, iar, ca urmare, avem prilejul de a ne bucura de unele reglementări „netradiționale”, dar care, în scurt timp, își vor afirma importanța și superioritatea. Perspectiva în cadrul acestei categorii de raporturi juridice vizează, după părerea noastră, nu doar consacarea caracterului obiectiv al răspunderii pentru daunele de mediu, dar și pentru cea penală și contravențională [19, p. 87-90]. Mai mult ca atât, se impune necesitatea implementării unor reguli procesuale specifice, care prin conținutul lor, ar asigura o procedură simplificată și operativă de examinare a cazurilor de dăunare a mediului. Un prim-pas în acest sens ar fi implementarea unor alte reguli, opuse principiului de prezumție a nevinovăției, aplicat în mod axiomatic în cadrul procedurii penale, care drept rezultat ar avea de „suferit” la compartimentul ce ține de contravențiile și chiar de infracțiunile contra mediului. O tentativă de abordare teoretică a acestor probleme a fost lansată deja la mijlocul anilor 70 ai secolului trecut [30, p. 70-85].

La subiectul „Situația în legislația Republicii Moldova cu privire la procedura privind contravențiile de mediu (ecologice)” s-au stabilit anumite deficiențe, care urmează a fi înlăturate prin elaborarea și adoptarea unor norme de drept contravențional care ar consacra principii și reguli distincte de protecție a mediului prin mecanismele de drept contravențional. Deși procedura contravențională în cazurile contravențiilor ecologice (de mediu) în Codul contravențional nu se stabilesc anumite reglementări speciale, care ar privi un regim procedural distinct, totuși, este necesar de menționat că la începutul anilor 90 ai secolului trecut, anume în legislația de mediu s-a instituit o ”tradiție” de a indica în conținutul actului legislativ norme care stabilesc ce fapte sunt considerate contravenții, precum și anumite reguli referitor la procedura de documentare a contravențiilor. Una din particularitățile acestor reglementări constă și în faptul că în șirul autorităților care dispun de dreptul de a constata și întocmi procese-verbale cu privire la contravenție sunt incluse și alte autorități, care, de fapt, nu se regăseau în lista autorităților prevăzute la articolele 400-423 ale Codului contravențional, cum ar fi, spre exemplu, autoritățile publice locale. Actualmente această situație a fost puțin corectată, având în vedere că recente modificări ale Codului contravențional indică asupra competenței administrației publice locale de a constata contravenții, dar și aici la moment există o multitudine de inexactități pe care le-a admis legiuitorul.

La subiectul „Situația existentă privind abordările doctrinare la capitolul procedura privind contravențiile de mediu (ecologice)” s-a referit la faptul că problema procedurii contravenționale, anume în cazurile contravențiilor de mediu (ecologice), nu își regăsește o reflectare aparte, binemeritată din punct de vedere științific. Se constată o tendință de a schimba orientarea responsabilității. În loc de răspunderea juridică clasică, la care se ia în considerare constatările unor abateri din trecut, acum se conturează principiul ”responsabilității pentru viitor”. Aceasta duce la dezvoltarea în dreptul național și internațional a diferitor principii, în fond, generate în dreptul mediului și preluate din acesta. Din șirul acestora fac parte principiul prevenirii poluării și principiul precauției, care, în ansamblu, sunt în mod clar orientate spre viitor. Pentru primul principiu referința este, atunci când există certitudine în ceea ce privește realizarea unui risc, iar pentru al doilea este atunci când nu trebuie să acționeze cu incertitudine vizând consecințele acțiunilor sale [29, p. 347].

În manualele de dreptul mediului problema legată de procedura contravențională în cazurile comiterii contravenției ecologice este reflectată foarte superficial [11, p. 544-545], iar chiar dacă se abordează această chestiune, se face referință, de regulă, doar la autoritățile care sunt competente să soluționeze cauza. Printre cercetătorii care s-au preocupat de problematica procedurii contravenționale, îi putem menționa pe S. Furdui, V. Guțuleac, I. Guceac, Șt. Belecciu, Comarnițcaia E. și alții. Tangențial această problematică a fost abordată și de alți autori autohtoni, cum ar fi Zamfir P., Capcelea A., Trofimov I.; precum și tezele de doctor elaborate de Trofimov I., Iordanov I.-R., Nicolau I. În același timp chestiunile legate de procedura contravențională în cazul contravențiilor de mediu (ecologice) practic nu a fost abordată în literatura de specialitate autohtonă.

Cercetătorul autohton dr. prof. univ. V. Guțuleac în lucrările sale indică asupra unei multitudini de probleme de procedură contravențională. Astfel, d-lui susține părerea, (pe care, de fapt, o

împărtășim și noi) că atribuirea calității de contravenient pentru persoana în privința căreia încă nu există o hotărâre prin care să fie considerat vinovat, reprezintă o încălcare a principiului prezumției nevinovăției. Corect ar fi dacă Codul contravențional ar utiliza termenul de ”bănuț în comiterea contravenției” sau ”persoană în privința căreia s-a pornit proces contravențional”. Profesorul V. Guțuleac mai susține că nu putem fi de acord cu poziția legislatorului în ceea ce privește coraportul volumului de drepturi al victimei cu cel al subiectului activ al contravenției – persoanei în a cărei privință a fost pornit procesul contravențional [17]. În lucrarea "Drept contravențional" autorul susține că persoanei care a comis o faptă contravențională urmează a i se modifica statutul în dependență de faza procedurii contravenționale la care ea se află: - din momentul comiterii faptei contravenționale și până la stabilirea vinovăției (temei juridic pentru întocmirea procesului-verbal cu privire la contravenție) - autorul ei are statut de *făptuitor*; - din momentul întocmirii procesului-verbal cu privire la contravenție și până la aplicarea sancțiunii contravenționale - statut de *inculpat*; - din momentul emiterii deciziei de aplicare a sancțiunii contravenționale și până la obținerea forței juridice a acestei decizii (expirarea termenului de atac sau respingerea recursului în urma revizuirii cazului) - statut de persoană sancționată; - din momentul în care decizia privind aplicarea sancțiunii contravenționale a devenit irevocabilă și până la executarea ei - statut de *contravenient*; - din momentul executării deciziei de aplicare a sancțiunii contravenționale - statut de *persoană cu antecedent contravențional* (până la stingerea lui în modul stabilit de lege) [18].

Un alt cercetător, care este dr. conf. univ. S. Furdui, susține că este sofisticată și, respectiv, total denaturată definiția contravenientului, dată în articolul 384 al Codului contravențional ce poartă denumirea de „persoană în a cărei privință a fost pornit proces contravențional”, deoarece prin modul și caracterul relevat este grav afectat principiul constituțional „prezumția nevinovăției”. Suntem pe deplin de acord cu autorul că este incompletă și, deci, greu realizabilă procedura privind contestația împotriva procesului-verbal cu privire la contravenție (art. 448 Cod contravențional), de vreme ce nu se arată ordinea și modalitatea examinării contestației respective și, culmea, nu sunt specificate soluțiile ce urmează a fi adoptate de instanța de judecată. La fel S. Furdui susține că este vădit nejustificată norma prevăzută în art. 455 alin.(2) al Codului contravențional, potrivit căreia „Neprezentarea agentului constatator, legal citat, fără motive întemeiate și fără înștiințarea prealabilă a instanței, duce la încetarea procesului contravențional, cu emiterea, după caz, a unei încheieri interlocutorii”, deoarece soluția respectivă afectează grav drepturile și interesele legitime ale părții în procesul contravențional și, totodată, persoana vinovată de săvârșirea contravenției evită ilegal tragerea la răspundere contravențională. Suntem de aceeași părere referitor la prevederile soluției prevăzute la articolul 473 alin.(1) al Codului contravențional, din care rezultă că, după examinarea recursului, instanța nu este în drept să pronunțe decizia prin care să admită recursul, să caseze hotărârea atacată și, prin rejudecare, să pronunțe o nouă hotărâre. Dat fiind că instanța de recurs este limitată cu competența respectivă, cu toate că este în condiții posibile să soluționeze cauza, prin dispunerea rejudecării cauzei în prima instanță, în mod evident, se tergiversează examinarea cauzei și, respectiv, prin expirarea termenului de prescripție persoana evită răspunderea contravențională, ceea ce este inadmisibil [13, p. 4]. Dl S. Furdui confirmă că practica judecătorească admite foarte des inversarea sarcinii de a face proba faptei ilicite. Astfel autorul menționează că concluziile instanței “în pofida negării vinovăției sale, culpa lui V.P. și-a găsit confirmare deplină în ședința judiciară prin cumulumul de probe pe dosar, iar la baza sentinței urmează a fi luate probele care dovedesc cu certitudine vina inculpatului... Instanța de fond n-a pătruns în esența conținutului acestor declarații și în sentință le-a apreciat alogic în calitate de probe de achitare. Instanța de apel, apreciind cele declarate de martorii menționați, în coroborare cu alte probe și circumstanțe ale cauzei, conchide că declarațiile sunt pertinente, concludente și pot sta anume la baza unei sentințe de condamnare, or faptul că martorii nu știu cine anume a comis actele de huliganism încă nu înseamnă că aceste acte n-a putut să le comită inculpatul. Martorii care nu cunosc cine concret a săvârșit o infracțiune pot fi mulți. Lipsa de amprente, în mod firesc, nu exclude existența culpei, or toate acțiunile puteau fi comise fără a lăsa amprente personale”, înseamnă, practic, o inversare a sarcinii probei, adică se acreditează ideea că inculpatul ar trebui să-și probeze nevinovăția și, astfel, ele contravin principiului prezumției nevinovăției, consfințit în art.21 din Constituție și regăsit în art.8 din CPP [14, p. 9].

Trebuie de menționat că chestiunea referitoare la caracterul obiectiv al răspunderii contravenționale poate fi abordat având în vedere că în doctrină chiar și caracterul obiectiv al

răspunderii penale a servit obiect de discuție în acest sens referindu-ne la așa autori ca G. Antoniu [1, p. 199] și F. Streteanu [25, p. 396-398]. Ca urmare, ideea unei răspunderi obiective în dreptul contravențional, iar ca urmare ideea implementării principiului prezumției vinovăției pentru contravenții de mediu (ecologice) în procedura contravențională reprezintă, în opinia noastră, doar o chestiune de timp.

Drept bază teoretico – științifică la elaborarea respectivei lucrări au servit și lucrările doctrinarilor români, și anume, a profesorului Ernest Lupan, profesorului Daniela Marinescu și profesorului Mircea Duțu, așa cum și de către doctrinari ruși, precum: Bogoliubov S., Erofeev B. Petrov V. etc.

Capitolul 2 intitulat „Noțiunea, participanții și competența în procedura privind contravențiile de mediu (ecologice)” este destinat relevării particularităților definirii noțiunii de contravenție de mediu (ecologice), așa cum și esenței procedurii contravenționale în cazurile de daune cauzate mediului, principiilor procedurii contravenționale în cazurile contravențiilor de mediu (ecologice), participanților la procedura contravențională. În acest context au fost analizate textele de lege care relevă o multitudine de deficiențe de ordin legal. Se demonstrează că contravenția de fapt reprezintă o miniinfracțiune, la care urmează a aplica o procedură similară celei penale, însă într-un mod mai simplificat. Se relevă că o caracteristică identificatorie a contravenției ecologice reprezintă faptul că obiect al acesteia este fapta care prin efectul său cauzează o daună de mediu. S-a ajuns la concluzia că tendința desprinderii dreptului contravențional din dreptul administrativ și constituirea acestuia ca o ramură aparte a dreptului, ar cere și distingerea dreptului procesual contravențional.

Astfel, la subiectul „**Definiția, principiile și fazele procedurii privind contravențiile de mediu (ecologice)**”, se referă la faptul că articolul 10 al Codului contravențional, constituie contravenție fapta – acțiunea sau inacțiunea – ilicită, cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea, săvârșită cu vinovăție, care atentează la valorile sociale ocrotite de lege, este prevăzută de Codul contravențional și este pasibilă de sancțiune contravențională. În literatura de specialitate definirea contravenției reprezintă o preocupare importantă a diferiților savanți, cum ar fi doctor, conferențiar universitar, Sergiu Furdui, care susține că prin contravenție urmează a înțelege „fapta juridică generatoare de răspundere contravențională” [12, p. 85]. Într-o altă opinie, expusă de M. Cozlov, contravenția reprezintă acea faptă îndreptată la lezarea ordinii de stat și celei obștești, la proprietate, la drepturile și libertățile cetățenilor, fiind prezentată prin intermediul vinovăției ce se manifestă (intenționat sau din imprudență) prin acțiune sau inacțiune, pentru care legislația prevede răspundere administrativă [31, p. 314]. CEDO examinează sesizările cu privire la contravenții prin prisma normelor cu privire la faptele penale. Toate aceste circumstanțe constatate ne pot sugera ideea despre lipsa unei viziuni unice asupra naturii juridice a contravenției. Însă, examinând condițiile răspunderii contravenționale, identificăm că acestea, după conținutul lor, de fapt sunt aceleași ca și în cazul răspunderii penale, doar că diferența se identifică prin valoarea și caracterul prejudiciabil al consecințelor. De aici, se cere a concluziona că contravenția, de fapt, reprezintă o faptă penală, cu un pericol social mai mic.

În concluzie la cele relatate mai sus, trebuie să menționăm următoarele:

- 1) contravenția în esența sa este o faptă penală
- 2) contravențiile sunt de diverse tipuri, cum sunt și administrative și ecologice, și din domeniul muncii, și din domeniul drepturilor protecției consumatorilor etc.;
- 3) în fond, contravenția nu se deosebește de infracțiune, fiind o varietate a celei din urmă, chiar dacă reglementarea regimului contravenției se regăsește în acte normative separate;

În ce privește definirea contravenției ecologice (de mediu) literatura de specialitate nu vom găsi o definiție distinctă a contravenției ecologice care să difere esențial de definirea generală a contravenției. În opinia noastră, indiciul de bază în identificarea contravenției ecologice reprezintă atentarea prin fapta contravențională la categoriile de relații sociale care servesc obiectul raporturilor de dreptul mediului. Autorii de specialitate din țara noastră dr., conf. univ. P. Zamfir și dr, conf. univ. I. Trofimov susțin că contravenția în domeniul protecției mediului reprezintă „o reacție a statului ce constă în aplicarea sancțiunilor contravenționale pentru acțiuni sau inacțiuni ilicite, săvârșite cu vinovăție, ce creează un pericol social mai scăzut decât infracțiunea datorită unicității acțiunilor, a creării unui pericol de prejudiciu sau a unui prejudiciu foarte neînsemnat, luat individual, factorilor de mediu” [27, p. 56]. În ce privește definirea procedurii contravenționale, avem în vedere faptul că așa

precum și infracțiunea, contravenția este supusă sancțiunii într-o anumită procedură, recunoașterea procesului contravențional ca fiind un compartiment aparte al dreptului sau o ramură distinctă de drept, ca și dreptul procesual penal și dreptul procesual civil, considerăm că reprezintă doar o problemă a timpului. Recunoașterea acestui fapt este un imperativ, chiar dacă majoritatea autorilor autohtoni nu susțin existența unei ramuri distincte a dreptului procesual contravențional [12, p. 178-179]. Tendința desprinderii dreptului contravențional din dreptul administrativ și constituirea acesteia ca o ramură aparte a dreptului, ar cere distingerea și a dreptului procesual contravențional. Așa cum legiuitorul din punct de vedere al tehnicii legislative a oferit o soluție diferită de cea propusă, problema distingerii acestor două ramuri ale dreptului urmează a fi rezolvată de către mediul științifico-academic. Trebuie să conștientizăm că în Republica Moldova utilizarea termenului de procedură contravențională deja reflectă în esență întinderea aceluși compartiment al dreptului care are ca obiect condițiile și modul de soluționare a litigiilor legate de comiterea contravenției, fără calchierea termenului „administrativ” din limba rusă. Mai mult ca atât deja și în doctrina rusă se subliniază că deja este depășită utilizarea termenului „административный процесс”, fiind oportun și corect de utilizat termenul „административно-деликтный процесс” [34, p. 37-38]. Chiar și traducerea în limba rusă a denumirii Codului contravențional în „Кодекс о правонарушениях” reprezintă o greșeală, dat fiind că prin „правонарушение” se are în vedere nu doar contravențiile, ci orice abatere de la normele legale, inclusiv și infracțiunile. Așadar, traducerea în limba rusă a denumirii Codului contravențional urma să fie „Административно-деликтный Кодекс”.

În ce privește principiile procedurii contravenționale în cazurile de comitere a contravențiilor ecologice pot fi diferențiate în trei mari categorii, și anume principiile generale de drept, care sunt valabile și aplicabile pentru toate categoriile de raporturi juridice, inclusiv și pentru cele de procedură contravențională; principiile dreptului contravențional, care sunt specifice raporturilor dreptului contravențional, inclusiv și cel procesual și; principiile proprii procedurii contravenționale. Din șirul acestora distingem principiul legalității, principiul egalității în fața legii, principiul dreptății, principiul caracterului personal al răspunderii contravenționale și principiul individualizării răspunderii contravenționale și sancțiunii contravenționale, principiile prezumției nevinovăției, inviolabilității persoanei, libertății persoanei de mărturisire împotriva sa, dreptul la apărare, limba de desfășurare a procesului, dreptul de a nu fi urmărit sau sancționat de mai multe ori, accesului liber la justiție, inviolabilitatea domiciliului, inviolabilității proprietății, oralității, procesului nemijlocit și altele.

La fel în ce privește procesul contravențional, distingem anumite faze ale procesului, deoarece acesta reprezintă o activitate deosebit de complexă și are la bază acțiunile ce sunt întreprinse de o multitudine de autorități, cărora legea contravențională le consacră competență în acest domeniu. Particularitatea care reiese din conținutul reglementărilor juridice ale procedurii contravenționale sunt că fiecare din aceste etape pot fi realizate de autorități diferite. Prin sine fazele pot conține în sine anumite etape, așa cum și fiecare acțiune procesuală poate avea anumite etape. Fazei procesuale îi sunt specifice următoarele particularități [32, p. 15], cum ar fi: un scop distinct, care rezultă din scopul general al procesului; anumite autorități (organe) care participă în această activitate; anumite condiții ce se referă la forma procesuală a actelor realizate de autoritățile competente; anumite reguli particulare ale raportului procesual în această fază, diferite de cele ale altei faze; finalitatea fazei este consemnată într-un act procesual (decizie sau hotărâre) distinctă.

În ce privește participanții în procedura privind contravențiile de mediu (ecologice), se menționează că raporturile în cadrul procesului contravențional sunt nu altceva decât raporturi juridice [15, p. 34], participarea la aceste raporturi presupune calitatea de subiect al acestor raporturi. Calitatea de subiecți ai raporturilor de dreptul procesual contravențional o au acele categorii de persoane care sunt implicate direct sau indirect în cadrul procesului contravențional. Elementul-cheie care determină calitatea de participant la procesul contravențional este existența drepturilor și obligațiilor procesuale în cadrul demarării acestuia. Părțile la procesul contravențional sunt divizate în două mari categorii – partea de învinuire și partea de apărare. Din partea de învinuire fac parte agentul constator și, după caz, procurorul, iar partea de apărare o formează contravenientul și apărătorul. Trebuie de precizat că utilizarea termenului „partea apărării” nu este legată în direct cu prezența avocatului-apărător. Avocatul poate fi prezent și în partea de învinuire. Termenul „partea apărării” se identifică pornind de la funcția de bază pe care o exercită această parte. Contravenientul este învinuit și urmează să se apere contra acestor învinuiri, de aceea el și cu apărătorul său formează partea apărării. Agentul constator

și victima, după caz, cu apărătorul său, învinuiesc contravenientul, de aceea formează partea învinuirii. Totuși, legiuitorul nu a făcut o diferențiere clară între aceste categorii de subiecți ale raporturilor procesual - contravenționale. În Codul contravențional nu este desfășurat sau în unele cazuri nu este reglementat statutul juridic al unor participanți la proces. Astfel, nu este supusă reglementării participarea grefierului la procesul contravențional, chiar dacă în articolele 384, 459, 462 ale Codului contravențional este pomenit despre grefier. Nu este declarat statutul părții civile și părții civilmente responsabile, având în vedere că potrivit articolului 45 al Codului contravențional părțile pot cere repararea daunei cauzate ca rezultat al comiterii contravenției. De asemenea nu se face o delimitare clară între competența de constatare și cea de examinare a cazurilor de comitere a contravențiilor.

În opinia noastră, legiuitorul urma să diferențieze calitatea de contravenient de calitatea de bănuț în comiterea contravenției, precum și de calitatea de acuzat în comiterea contravenției. Aceasta este necesar, deoarece la diferite faze ale procesului persoana în privința căreia este pornit procesul contravențional are diferite drepturi și obligații [6, p. 181-182]. Credem că doar în momentul în care s-a pronunțat o hotărâre prin care să se considere vinovăția persoanei, în privința căreia s-a pornit procesul contravențional, aceasta poate fi considerată contravenient.

Codul contravențional definește victima ca fiind persoana fizică sau persoana juridică căreia, prin contravenție, i-au fost cauzate prejudicii morale, fizice sau materiale. Suntem de părerea că această definiție nu reprezintă o soluție optimă. Legiuitorul urma să diferențieze calitatea de parte vătămată și victimă în cazul contravențiilor. De menționat că în cazul contravențiilor ecologice, având în vedere prevederile articolului 37 al Constituției, potrivit căruia fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive, calitatea de victimă la comiterea unei contravenții o au toți locuitorii de pe teritoriul Republicii Moldova, din motiv că sunt sau pot fi beneficiari de folosință ai factorilor de mediu.

Termenul „agent constator” desemnează calitatea de persoană, reprezentant al autorității publice competente, în ce privește constatarea unui caz de comitere a contravenției. Această calitate oferă posibilitate agentului constator să întreprindă toate acțiunile pentru a identifica existența cazului de comitere a contravenției, precum și de a administra probele care să dovedească comiterea contravenției, precum și persoana care a comis-o, precum și vinovăția acesteia. Codul contravențional atribuie agentului constator și competențe de aplicare a sancțiunii contravenționale. Aceasta presupune o situație, când autoritatea care constată contravenția, examinează cazul, are și împuternicirea de a expune verdictul pe marginea acestei examinări. În acest caz este destul de greu de asigurat imparțialitatea agentului constator la examinarea cazului, mai ales dacă în procesul de examinare acesta întâlnește dificultăți din partea celui care este bănuț în comiterea contravenției. În așa fel, persoana care constată, aceea și sancționează. Considerăm, că în aceste condiții calitatea de justițiar pe care o are agentul constator, nu este tocmai îndreptățită, și mai mult ca atât, nu este raportată întocmai denumirii acestei calități. Semantic, termenul „agent constator” presupune împuterniciri și competențe de constatare, dar nu și de aplicare a sancțiunii. În acest sens, utilizarea termenului „agent constator” în cadrul procedurii contravenționale pentru autoritatea cu competențe de sancționare nu este una corespunzătoare. Suntem de părerea că este corectă utilizarea termenului „funcționar” sau „agent de constatare și sancționare” sau „agent de examinare a contravențiilor”. În caz contrar, din competențele agentului constator urmează a fi excluse atribuțiile de sancționare.

Se constată dificultăți la capitolul identificarea calității de agent constator în ceea ce privește contravențiile ecologice. Trebuie să menționăm că calitatea de agent constator pe cazurile de comitere a acestor categorii de contravenții o au funcționarii prevăzuți la articolele 400, 406 și 405 ale Codului contravențional. În acest sens, am recomanda ca textul legii să fie formulat în așa fel încât indiferent de denumirea funcției potrivit nomenclatorului funcțiilor din statele de personal ale instituției, legea contravențională să nu se modifice. Soluția ar fi prin aplicarea unor formulări de genul ”conducătorul autorității centrale de protecție a mediului”.

O altă problemă asupra căreia atragem atenția este legată de practica așa-zisei ”reprezentări prin procură a agentului constator”, pe care o aplică autoritățile indicate la articolele 400 - 423¹⁰ al Codului contravențional și se acceptă cu sistematicitate instanțele de judecată. În ce privește delegarea unui **reprezentant** al agentului constator în bază de **procură**, ținem să vă comunicăm că Codul contravențional nu prevede **instituția reprezentării agentului constator**, deoarece, potrivit

articolului 385 al Codului contravențional, anume agentul constatator este **reprezentantul** autorității publice care soluționează cauza contravențională. Codul contravențional prevede doar calitatea de reprezentant al autorității publice, care se numește cert agent constatator. Nici o normă juridică din Codul contravențional nu prevede ca atribuțiile agentului constatator să fie exercitate prin reprezentare de către terțe persoane decât agentul constatator. Iar agentul constatator nu poate prin atribuțiile sale să reprezinte interesele altui agent constatator, cu atât mai mult că agentul constatator pe cazul dat nu eliberează o asemenea procură, deoarece, de regulă, o asemenea procură o eliberează șeful instituției din care face parte agentul constatator. Dar paradoxul este că în practică procura se eliberează altei persoane decât agentului constatator [9]. Codul contravențional identifică drept subiect participant la procesul contravențional anume **agentul constatator** și nu **reprezentantul agentului constatator**. Având în vedere că în corespundere cu prevederile articolului 252 al Codului civil, procura este înscrisul întocmit pentru atestarea împuternicirilor conferite de reprezentat unui sau mai multor reprezentanți, prin urmare, dacă polițistul prezent în ședința de judecată ar fi reprezentantul agentului constatator, atunci acesta ar fi trebuit să prezinte împuternicirile delegate de către agentul constatator personal și nu de la o altă persoană, cum ar fi autoritatea din care face parte agentul constatator, care are statut de persoană juridică. În procesul contravențional, care este unul analogic procesului penal, agentul constatator susține învinuirea din partea statului asupra cazului comiterii unei fapte ilicite, iar învinuirea în procesul contravențional, ca și în cel penal, nu poate fi susținută prin reprezentare, inclusiv și prin procură.

Instanța de judecată în cadrul procesului contravențional într-un se înțelege ca veriga ce intră în compunerea sistemului organelor judecătorești. Într-un alt sens, prin instanța judecătorească se înțelege completul de judecată care este organ judiciar competent să soluționeze cauzele [10, p. 139-140]. Dacă e să identificăm rolul instanțelor de judecată în procesul contravențional, atunci putem concluziona că nu doar instanțele de judecată înfăptuiesc justiția, chiar dacă potrivit articolului 114 al Constituției Republicii Moldova, instanțele de judecată sunt unicele care înfăptuiesc justiția la noi în țară. Cauzele sunt examinate și sancțiunile contravenționale sunt aplicate și de către alte autorități decât instanțele de judecată. Această concluzie se cere a fi făcută, deoarece indiferent de accepțiunile pe care le-a avut termenul de justiție, acesta s-a impus din cele mai vechi timpuri, ca o funcție de judecare a proceselor, de reprimare a persoanelor care produc pagube și suferințe altora prin încălcarea regulilor sociale convenite sau stabilite, de anulare a actelor ilegale sau abuzive [23, p. 39]. Astfel, oricum am denumi noi procesul de judecare, fie examinare, fie soluționare, fie cu un alt termen, în fond, dacă acesta are ca funcție emiterea unei decizii de sancționare contra unor condiții, cum ar fi prezența celor patru elemente constitutive [22, p. 161], atunci acesta rămâne a fi un proces de judecare sau, altfel spus, un act de justiție.

Suntem pe deplin de acord cu opinia cercetătorului dr. conf. univ. Sergiu Furdui, care susține că prin conținutul reglementărilor Codului contravențional este grav afectat actul de justiție. De aceea soluția pe care considerăm că trebuia să fie adoptată la Codul contravențional este ca justiția pe cazurile contravenționale să fie înfăptuită doar de către instanțele de judecată.

Realmente, astăzi instanța de judecată judecă contestațiile în condițiile articolului 448 al Codului contravențional în ordinea examinării cauzei în fond, însă pronunță o decizie proprie instanței de recurs. În același timp, această decizie ulterior este atacată cu recurs, chiar dacă chestiunile abordate în cererea de recurs nu poate să corespundă conținutului de examinare a unei hotărâri pe o cauză examinată în fond.

Procurorul ca participant la procesul contravențional dispune de un rol specific. Procurorul participă la procesul contravențional în limitele competenței stabilite de cod. Trebuie să recunoaștem că, dacă în procedura penală procurorul joacă rolul principal în procesul de urmărire penală, iar în fața instanței de judecată acesta susține acuzarea, atunci în cadrul procesului contravențional procurorul are aceleași funcții ca și agentul constatator. Singura prioritate a procurorului constă în posibilitatea acestuia de a verifica legalitatea deciziilor agentului constatator și de a le contesta în instanța de judecată. Totodată, competența de a ataca deciziile agenților constatori reprezintă nu altceva decât o posibilitate de a fi realizată o prerogativă a competenței de supraveghere generală, funcție care a fost exclusă din competența procuraturii.

Apărătorul asigură apărarea părților pe parcursul procesului contravențional. În momentul pornirii procesului contravențional, autoritatea competentă să soluționeze cauza contravențională este

obligată să aducă la cunoștința persoanei pasibile de răspundere contravențională dreptul ei de a fi asistată de un apărător. În același timp, în cel mult 3 ore din momentul reținerii, persoanei pasibile de sancțiunea arestului contravențional, care nu are apărător ales i se desemnează un apărător din oficiu. Potrivit articolului 467 al Codului contravențional recursul poate fi declarat în numele părților și de către apărător. Participarea avocatului în cadrul procesului contravențional nu este un proces atât de dezvoltat ca și în cazul procesului penal, iar obligativitatea participării lui este doar în situația când persoana este reținută.

Chestiunea legată de prezența grefierului în ședința de judecare a cazului contravențional o putem deduce din textul articolului 2 al Legii privind statutul și organizarea activității grefierilor din instanțele judecătorești, care stabilește că grefierul îndeplinește și alte atribuții procedurale prevăzute de codurile de procedură civilă, de procedură penală și cu privire la contravențiile administrative.

La fel se identifică o serie de particularități și în ce privește alți participanți la procesul contravențional, cum ar fi interpretul, translatorul, expertul, specialistul, martorul și alții.

Referitor la subiectul „Competența în cazurile privind contravențiile de mediu (ecologice)”, menționăm că Codul contravențional stabilește o normă imperativă potrivit căreia procesul contravențional este activitatea desfășurată de autoritatea competentă, iar în ce privește competența autorităților, articolul 393 al Codului contravențional enunță o normă generală, potrivit căreia, sunt competente să soluționeze cauzele contravenționale instanța de judecată, procurorul, comisia administrativă, agentul constator (organele de specialitate specificate la art.400-423¹⁰). Contravențiile ecologice (de mediu) (articolele 95, 109–118, 120–130, 132-154, 156, 182 Cod contravențional) se examinează de organele pentru protecția mediului. În opinia noastră, lipsa unei distincții clare cu caracter reglementator dintre competența materială și cea teritorială în procedura contravențională face ca să apară o serie de probleme pe plan aplicativ, fapt care nu facilitează procesul de examinare a cazurilor contravenționale.

În Capitolul 3, intitulat „Particularitățile examinării cazurilor privind contravențiile de mediu (ecologice)” ne axăm pe cercetarea chestiunilor referitoare la particularitățile constatării contravențiilor de mediu (ecologice) și examinării cazurilor cu privire la contravențiile ecologice la diferite faze. În acest capitol se concluzionează că drept persoană care a avut de suferit în urma unei contravenții ecologice poate fi orice cetățean al țării și toți în ansamblu, indiferent de faptul unde locuiește sau unde se află la momentul comiterii faptei contravenționale. Sunt scoase în evidență o serie de probleme legate de ideea că agentul constator este în drept să adopte decizii sancționatorii pe cazurile comiterii contravențiilor de mediu. În acest sens, chiar dacă agentul constator examinează cauza contravențională, acesta este obligat să asigure egalitatea de arme între învinuire și apărare, fapt ce formează esența principiului contradictorialității. Această egalitate procesuală se caracterizează prin aceea că legea procesuală pune la îndemâna, atât a subiecților activi, cât și a subiecților pasivi ai exercițiului acțiunilor de procedură contravențională și civilă, aceleași modalități și mijloace procesuale pentru susținerea pretențiilor lor. E necesar să menționăm că judecarea cauzei contravenționale în ordinea examinării contestației după regulile examinării în fond, raportat la prevederile normelor contravenționale ce se conțin în art. 452-464 Cod Contravențional, care reglementează judecarea cauzei contravenționale, de fapt, presupune examinarea conform unor proceduri în esență diferite. În acest sens prevederile art. 448 al Codului Contravențional instituie, de fapt, o procedură incertă, neclară și imprevizibilă. De asemenea se constată cu titlu de deficiență legislativă în domeniu și faptul că limitarea listei autorităților care pot aplica reținerea nu este justificată. La fel, o problemă care necesită a fi soluționată este cea legată de aducerea silită. Contravenientul nu poate fi supus aducerii silită. Considerăm că în vederea disciplinării, precum și asigurării unei examinări și executări efective a sancțiunilor contravenționale, urmează a fi modificat acest articol, unde și contravenientul să poată fi supus aducerii silită.

Unul din principalele acte ale procedurii contravenționale reprezintă constatarea contravenției, prin care este necesar de înțeles întregul proces în care se supune investigării toate circumstanțele cazului, pentru a stabili dacă fapta comisă poate sau nu să fie calificată drept contravenție. Totodată, acest model teoretic, însă este „distrus” prin prevederile articolului 393 al Codului contravențional, care stabilește că sunt competente să soluționeze cauzele contravenționale instanța de judecată, procurorul, comisia administrativă și agentul constator ale organelor de specialitate specificate la

art.400-423¹⁰ ale Codului contravențional. Ca urmare, la cazul contravențional distingem ”constatarea”, ”examinarea”, ”soluționarea” (decizia) și ”sanționarea” acestuia.

Actele de sesizare în procedura contravențională în cazurile comiterii contravențiilor ecologice. Având în vedere senzația de procedură simplificată în cazurile de comitere a contravențiilor, comparativ cu procesul penal, în procesul contravențional, legiuitorul nu a reglementat în detaliu condițiile actului care servește temei de inițiere a procedurii contravenționale – actul de sesizare. Trebuie să recunoaștem că anume prin actul de sesizare pornește procedura contravențională, iar agentul constatator ”intră” în proces ca parte, reprezentant al intereselor publice. În corespundere cu prevederile articolului 440 al Codului contravențional, agentul constatator este sesizat prin plângere sau denunț ori sesizat din oficiu când se află că a fost săvârșită o faptă ilicită sau când o astfel de faptă a fost depistată în urma controlului conform atribuțiilor de serviciu și în cazurile prevăzute de lege.

Temeiul inițierii procedurii contravenționale în cazul contravențiilor ecologice reprezintă **plângerea și denunțul**, unde plângerea reprezintă o declarație cu privire la comiterea unei fapte contravenționale, făcută de persoana care a avut de suferit din urma acestei contravenții, iar denunțul reprezintă declarația cu privire la comiterea unei contravenții, și se face de către o persoană care nu a avut de suferit nemijlocit din urma faptei, dar care, cunoscând despre caz, sesizează agentul constatator. **Autosesizarea și identificare faptei de către agentul constatator**, la fel reprezintă temei de inițiere a procedurii contravenționale. Actul de autosesizare în procedura contravențională nu se deosebește de actul de autosesizare în procedura penală. Prin urmare, prin autosesizare necesită a înțelege drept un act realizat de agentul constatator din oficiu. La rândul său, actul de identificare a faptei de către agentul constatator reprezintă un act de depistare a faptei în cadrul realizării actelor de control, verificare. În esența sa, actul de autosesizare se deosebește de actul de identificare a faptei de către agentul constatator prin aceea că autosesizarea are loc drept rezultat al faptului că agentul constatator este informat despre existența unei contravenții din alte surse decât cele care pot depune plângerea, denunțul sau autodenunțul, iar actul de identificare a faptei de către agentul constatator este un rezultat al obținerii informației despre contravenție ca urmare a acțiunilor personale ale agentului constatator. **Autodenunțul** poate fi încadrat în categoria actelor de denunț, dar, care este un act aparținând contravenientului.

Acțiunile de constatare a contravențiilor ecologice, presupune realizarea unui șir de acte care au drept scop identificarea prezenței faptei, ilicitului acesteia, precum și consecințelor ei. Aceste acțiuni se realizează în cadrul identificării condițiilor prevăzute de articolul 440 al Codului contravențional, și anume de colectare și de administrare a probelor privind existența contravenției. Colectarea și administrarea probelor privind existența contravenției se realizează în condițiile stabilite de articolul 425 al Codului contravențional, potrivit căruia probele sunt elemente dobândite în modul stabilit de prezentul cod, care servesc la constatarea existenței sau inexistenței contravenției, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției și la cunoașterea altor circumstanțe importante pentru justa soluționare a cauzei. În calitate de probe se admit elementele de fapt constatate prin intermediul următoarelor mijloace: procesul-verbal cu privire la contravenție, procesul-verbal de ridicare a obiectelor și documentelor, procesul-verbal de percheziție, explicațiile persoanei în a cărei privință a fost pornit proces contravențional, depozițiile victimei, ale martorilor, înscrisurile, înregistrările audio sau video, fotografiile, corpurile delictelor, obiectele și documentele ridicate, constatările tehnico-științifice și medico-legale, raportul de expertiză. Tot același articol 425 al Codului contravențional stipulează că aprecierea probelor se face de persoana competentă să soluționeze cauza contravențională, potrivit convingerii sale pe care și-a format-o cercetând toate probele administrate în raport cu circumstanțele constatate ale cauzei și călăuzindu-se de lege. De asemenea, articolul 425 al Codului contravențional, stabilește că procesului contravențional se aplică în mod corespunzător prevederile Codului de procedură penală cu privire la mijloacele de probă și la procedeele probatorii, cu excepțiile prevăzute de Codul contravențional.

Subiectul „Examinarea cauzei contravenționale de către agentul constatator” privește chestiunea referitoare la particularitățile examinării cauzei contravenționale de către agentul constatator. Codul contravențional identifică două categorii de autorități care exercită dreptul de a examina și aplica sancțiuni contravenționale – autorități care au dreptul exclusiv de a examina și aplica sancțiuni contravenționale și autorități care au competența doar de a constata, fără drept de aplicare a sancțiunii. Practica cazurilor de examinare și aplicare a sancțiunilor de către agenții constatați indică

foarte multe vicii. Aceasta se datorează viziunii limitate asupra modului în care trebuie să fie realizată o examinare a cauzei contravenționale. De asemenea aceasta reprezintă și o urmare a imperfecțiunii legii, și în mod special datorită faptului că Codul contravențional nu reglementează expres modul și condițiile în care agentul constatator examinează cazul contravențional. În lipsa unor atare reglementări, agentul constatator urmează a realiza procesul de examinare a cauzei contravenționale, inclusiv pe cazurile contravențiilor de mediu potrivit regulilor procedurii de examinare pe care o realizează instanța de judecată la examinarea în fond.

Cu referire la examinarea cazului contravențional, fără drept de a aplica sancțiunea, este necesar să facem referință la o chestiune deosebit de importantă, și anume cea legată de limitele și conținutul actului de constatare. Trebuie să constatăm că potrivit prevederilor articolului 440 al Codului contravențional (Procesul de constatare a faptei contravenționale și atribuțiile agentului constatator) [4] se stabilește că constatarea faptei contravenționale înseamnă activitatea, desfășurată de agentul constatator, de colectare și de administrare a probelor privind existența contravenției, de încheiere a procesului-verbal cu privire la contravenție, de aplicare a sancțiunii contravenționale sau de trimitere, după caz, a dosarului în instanța de judecată sau în alt organ spre soluționare. În acest sens, agentul constatator, de fapt și de drept, întreprinde toate actele necesare pentru constatarea faptei contravenționale, necesare, cel puțin, la etapa inițială. E vorba de actele de necesitate urgentă și fără de care nu este posibilă constatarea propriu-zisă a faptei contravenționale. Din șirul acestora fac parte actele de cercetare la fața locului, actele de ridicare a bunurilor utilizate pentru comiterea contravenției (ex.: arma de vânătoare, plasele de pescuit, autocamioanele pentru transportarea lemnului etc.), actele de identificare și audiere a contravenientului și a martorilor, precum și alte acte de necesitate stringentă.

La subiectul „Examinarea cauzei contravenționale de către instanțele de judecată” menționăm că examinarea în fond de către instanța de judecată doar a unor anumite cauze contravenționale își găsește fundamentarea în prevederile articolului 395 al Codului contravențional, potrivit căruia instanța de judecată examinează toate cazurile cu privire la contravenții, cu excepția celor atribuite competenței unor alte organe. Instanța examinează cazul contravențional în condițiile unui proces contradictoriu, potrivit regulilor de examinare a cauzei contravenționale care sunt prevăzute de normele contravenționale ce se conțin în articolele 452-464 Cod Contravențional. În același timp, trebuie să menționăm următoarele momente, pe care le considerăm că reprezintă dificultăți. Codul contravențional nu reglementează condițiile pentru care poate fi recuzat judecătorul, nu reglementează procedura de examinare a cererii de recuzare, nu reglementează faptul dacă hotărârea asupra cererii de recuzare poate sau nu fi atacată, după cum și termenul de atac nu este reglementat. Unica reglementare care ține de posibilitatea recuzării judecătorului se conține în alineatul (2) al articolului 456 al Codului contravențional în care se indică despre faptul că instanța anunță completul de judecată și lămurește părților dreptul de recuzare. Aceeași situație se referă și la articolul 472 al Codului contravențional care indică doar asupra faptului că instanța de recurs soluționează chestiunile recuzării.

Având în vedere faptul că contravențiile ecologice sunt supuse examinării de către organele de protecție a mediului, ținem să menționăm că instanța de judecată nu apare drept organ de examinare a contravențiilor ecologice, ci doar ca autoritate care examinează contestațiile. În acest context, deducem că în procedura contravențională existentă la momentul de față, constatăm o serie de dificultăți, pe care, pe bună dreptate, le-a sesizat inițial dr. S. Furdui, și anume [16, p. 59]: 1) Codul contravențional nu prevede procedura examinării contestației împotriva procesului-verbal cu privire la contravenție; 2) lipsesc reglementări în ce privește cazurile de incompatibilitate a judecătorului, motivele abținerii sau recuzării, precum și procedura de soluționare a declarației de abținere sau a cererii de recuzare; 3) nu sunt prevăzute forma și conținutul propunerii de a aplica o anumită sancțiune solicitată de agentul constatator; 4) nu este prevăzută procedura de conexare a cauzelor contravenționale și nu este clar cum trebuie de procedat în cazul în care o contravenție este dată spre examinare mai multor autorități competente; 5) nu este clar care-i denumirea actului prin care instanța de judecată pronunță soluția, deoarece în art.394 alin.(2) Cod contravențional legiuitorul utilizează termenul "decizie", iar în art. 462 Cod contravențional, termenul "hotărâre"; 6) există rezerve referitor la reglementarea termenului de prescripție privind tragerea la răspundere contravențională și, în așa mod, nu se obține scopul legii, iar persoana vinovată evită răspunderea juridică; 7) art. 461 Cod contravențional nu este clar care

instanță trebuie să soluționeze chestiunea repunerii în termen a recursului; 8) art. 455 alin.(2) Cod contravențional rezultă că în cazul în care agentul constatator nu se prezintă în ședința de judecată, urmează încetarea procesului contravențional, dar această prevedere lezează dreptul victimei, precum și al altor persoane afectate în rezultatul contravenției la o satisfacție efectivă judiciară; 9) art. 179 Cod contravențional rezultă că contravenientul poate fi sancționat cu demolarea construcției neautorizate, însă în Partea Generală a Codului contravențional nu este prevăzută o asemenea sancțiune; 10) art. 40 Cod contravențional stipulează că expulzarea poate fi aplicată ca sancțiune complementară, însă, conform prevederilor art.32 Cod contravențional, asemenea sancțiune nu este prevăzută, iar legea contravențională nu reglementează instituția "măsuri de siguranță" ori "măsuri de constrângere".

La rândul nostru identificăm următoarele dificultăți ale procedurii de examinare a contestațiilor în ordinea examinării cauzei în fond, cum ar fi: 1) **Obiectul examinării.** La examinarea cauzei contravenționale în fond, instanța de judecată examinează chestiunea existenței componente de contravenție, adică prezența laturii obiective și celei subiective. În cazul examinării contestației, având în vedere faptul că agentul constatator deja a supus examinării chestiunea existenței componente de contravenție, adoptând o decizie pe caz, prin urmare, nu este necesar ca instanța de judecată să examineze din nou prezența componente de contravenție, deoarece aceasta ar însemna că instanța ignorează faptul că o cauză contravențională concretă a fost supusă deja examinării. Deducem că obiectul examinării urmează a fi nu existența componente de contravenție, ci chestiunile legate de respectarea procedurii de examinare, precum și corecta apreciere de către agentul constatator a faptului existenței componente de contravenție. 2) **Limitele judecării cauzei.** La examinarea în fond a cauzei contravenționale, instanța de judecată examinează toate chestiunile legate de aprecierea existenței componente de contravenție. În cazul examinării contestației, având în vedere faptul că agentul constatator deja a supus examinării chestiunea existenței componente de contravenție, adoptând o decizie pe caz, prin urmare, instanța de judecată trebuie să examineze doar acele chestiuni care sunt abordate de către contestator. De exemplu, odată ce contestatorul a obiectat asupra chestiunilor legate de temeinicia deciziei sub aspectul calificării faptei, instanța de judecată urmând a examina doar acest aspect, excluzând examinarea altor chestiuni sau excluzând examinarea repetată a cauzei. Dacă contestatorul a obiectat asupra modului de administrare a anumitor probe, atunci instanța urmează a da apreciere sub acest aspect deciziei, iar, ca urmare, să decidă corectitudinea (legalitatea) deciziei. 3) **Regulile de examinare a cauzei.** La examinarea cauzei contravenționale asupra căreia instanța este împuternicită să examineze și să adopte decizie asupra cazului, instanța de judecată examinează după regulile de examinare în fond. În cazul examinării contestației, având în vedere faptul că agentul constatator deja a supus examinării cazul și a adoptat o decizie pe caz, instanța va examina cauza după regulile de examinare în ordinea căilor de atac.

Capitolul 4 cu titlul „Perspectiva consacării caracterului obiectiv al răspunderii pentru contravențiile de mediu și particularitățile implementării principiului prezumției vinovăției în procedura privind contravențiile de mediu (ecologice)” vizează analiza conceptuală a posibilităților de implementare a principiului precauției, principiului prezumției vinovăției și a caracterului obiectiv al răspunderii contravenționale pentru daunele de mediu. În scopul determinării efectelor aplicării acestor principii, precum și a esenței modificării procedurii contravenționale pe cazurile de comitere a contravențiilor de mediu (ecologice), s-a formulat un set de argumente care vin să motiveze necesitatea revigorării principiilor și regulilor de procedură. Se demonstrează modalitatea de încadrare juridică a aplicării principiului prezumției vinovăției și ca urmare a consacării caracterului obiectiv al răspunderii contravenționale pentru daunele de mediu. În acest plan se argumentează că nu în toate cazurile aplicarea principiilor care rezultă din necesitatea protejării valorilor sociale sunt valabile atunci când interesul este legat de necesitatea protejării valorilor naturale.

Deși la momentul de față contravențiile legate de actele de poluare de mediu se regăsesc și sunt sancționate doar în corespundere cu procedura prevăzută de Codul contravențional, considerăm că această practică este una deja depășită și neefectivă, urmând a fi revizuită. Revizuirea acestei situații juridice se face necesară având în vedere, mai întâi de toate, importanța interesului apărut de normele juridice de dreptul mediului. Acest interes este unul existențial, iar prin urmare, realizarea acestui interes "scuză" orice mijloace de ordin juridic. În așa fel, de modul și reușita procedurilor aplicate și instrumentelor de drept utilizate în vederea asigurării protecției mediului, depinde și reușita realizării acestei sarcini deosebite. De la constituirea dreptului mediului, la fundamentul realizării sarcinilor de

protecție a mediului, au venit o serie de procedee utilizate în diferite ramuri ale dreptului. Este paradoxal și specific faptul că dreptul mediului a împrumutat și procedee ale ramurilor de drept public, dar și a ramurilor de drept privat. În același timp, chiar și instrumentele care sunt preluate de către dreptul mediului de la alte ramuri ale dreptului, în forma și condiția lor de aplicare, deseori nu mai sunt atât de eficiente, fapt care dictează necesitatea de a fi "reutilitate" în așa fel, încât utilitatea lor să fie una mai efectivă. Una din instituțiile care astăzi deja necesită o revizuire la compartimentul răspunderea în dreptul mediului, reprezintă instituția răspunderii contravenționale și corespunzător cea a procedurii contravenționale.

În opinia noastră aceasta se poate realiza prin următoarele trei acțiuni de bază:

1) Distingerea răspunderii pentru contravențiile de mediu (ecologice) ca o formă separată, și ca urmare și a unei proceduri separate, analogic cum s-a procedat cu cea pentru contravențiile vamale și cu cea pentru contravențiile fiscale.

2) Pentru prima etapă, implementarea principiului prezumției vinovăției pentru procedura de examinare a cazurilor de comitere a contravențiilor de mediu (ecologice).

3) A doua etapă – implementarea caracterului obiectiv al răspunderii contravenționale pentru daunele de mediu, iar ca urmare, excluderea integrală a sarcinii de constatare a vinovăției în procedura cazurilor de comitere a contravențiilor de mediu (ecologice).

În opinia noastră, este corect ca fiecare domeniu al interesului public, mai ales cel care reprezintă un interes vital sau, altfel spus, existențial pentru societate în ansamblu, urmează a fi însoțit din punct de vedere juridic de un tratament aparte, distinct în raport cu celelalte domenii. Asemenea categorii de acte sunt la "înzestrarea" statelor care au obținut progrese mari la acest capitol, cum ar fi Codul de mediu al Franței, care conține practic toate reglementările de mediu, inclusiv și cele care privesc procedura și condițiile de constatare a contravențiilor de mediu. Preluarea acestui mod de abordare a problemei va permite autonomizarea răspunderii contravenționale pentru daunele de mediu [20, p. 211], iar ca urmare și a procedurii contravenționale pe marginea acestor cazuri.

În acest sens, am pleda pentru aplicarea unui termen, considerăm, nou pentru dreptul contravențional, și anume termenul "drept contravențional comun", care ar desemna normele materiale și procedurale ale dreptului, care au ca obiect majoritatea contravențiilor, iar pentru dreptul fiscal, dreptul vamal, și în perspectivă pentru dreptul mediului să se distingă un drept contravențional al mediului, un drept contravențional fiscal, un drept contravențional vamal. Sau, dacă o asemenea formulare ar trezi anumite dificultăți de acceptare a naturii ramurii de drept contravențional, atunci ar fi cazul să ne limităm la expunerea unui asemenea termen ca "procedura contravențională comună" și "procedura contravențională fiscală", "procedura contravențională vamală" și în perspectivă – "procedura contravențională pentru daunele de mediu (ecologice)".

La subiectul „Fundamentarea consacării principiului prezumției vinovăției în procedura privind contravențiile de mediu (ecologice)” ne referim la faptul că chestiunea referitoare la prezumția de nevinovăție și consacarea caracterului subiectiv în răspunderea penală și contravențională pentru daune de mediu este o chestiune acceptată axiomatic, totuși suntem de părerea că și acest "superstițiu" poate fi supus unei revizuirii. Abordarea obligației de prevenire impune exercitarea unei "obligații de diligență". Principiul nu impune o taxă absolută de a face nici un rău, ci mai degrabă o obligație pentru fiecare de a fi interzise activitățile care ar putea fi periculoase pentru mediu [28, p. 83]. Contravențiile ecologice reprezintă fapte care afectează un interes vital – cel de protecție a mediului. Acest interes este unul de fapt existențial. Prin urmare și metodele aplicate pentru asigurarea protecției mediului trebuie să fie distincte. A pune "în capul mesei" valorile sociale în vederea soluționării unei chestiuni de origine naturală, care are esență și conținut independent de voința omului, înseamnă a te expune riscului de a nu asigura prin aceste mijloace realizarea scopului urmărit. În acest sens punând pe "cântarul" metodelor de asigurare a protecției mediului, valorile sociale, cum ar fi principiul prezumției nevinovăției, ar fi lipsit de temei. Dimpotrivă, adoptarea principiului prezumției vinovăției ar oferi mai multe avantaje în soluționarea problemei de protecție a mediului. Această procedură ar presupune că, dacă pentru alte categorii de contravenții pentru exemplu cele legate de încălcarea regulilor de circulație rutieră, făptuitorul se va considera nevinovat și respectiv nu va fi tras la răspundere contravențională în cazul în care vinovăția sa nu va fi demonstrată, însă în ce privește răspunderea contravențională pentru dauna de mediu, prin aplicarea principiului prezumției vinovăției, însuși făptuitorul ar trebui să-și demonstreze lipsa vinovăției sale, aceasta fiind prezumată până la

proba contrară. În asemenea caz, sarcina autorității competente de a examina cazul contravențional va fi în constatarea elementelor obiective și anume a faptei, prejudiciului și raportului de cauzalitate dintre faptă și prejudiciu. Elementul subiectiv, și anume vinovăția, iar mai bine spus lipsa acesteia urmează a fi probată de făptuitor. Astăzi comunitatea mondială plasează principiul precauției în șirul unuia dintre cele mai importante principii de drept comunitar, care, de altfel, nu se limitează doar cu dreptul mediului, ci este aplicabil și în dreptul medical, iar în unele cazuri chiar și în dreptul comercial, cum ar fi compartimentul protecției dreptului consumatorului.

În așa fel, principiul precauției, raportat la faptele de poluare a mediului, servește fundament al aplicării principiului prezumției vinovăției în procedura de constatare și sancționare a contravențiilor de mediu.

La subiectul „Fundamentarea consacării caracterului obiectiv al răspunderii pentru contravențiile de mediu (ecologice)”, menționăm că perspectiva consacării caracterului obiectiv al răspunderii contravenționale pentru daunele de mediu, trebuie să menționăm că pledăm pentru o etapizare a aplicării acestei instituții, astfel cum la prima etapă să fie implementat principiul prezumției vinovăției, și doar ulterior, când populația să se ”obișnuiască” cu importanța pe care o acordă statul acestui domeniu, să fie consacrat caracterul obiectiv al răspunderii contravenționale pentru daunele de mediu. Prin efect, aplicarea principiului prezumției vinovăției ar fi fost lipsită de necesitate, deoarece caracterul obiectiv al răspunderii contravenționale pentru daunele de mediu exclude necesitatea examinării chestiunii cu privire la vinovăție. Aceasta nici chiar nu se prezumă, ea, pur și simplu, nu reprezintă condiție pentru răspundere. Rămâne ca Legea Republicii Moldova privind protecția mediului înconjurător, fiind modificată, după exemplul reglementărilor legislației românești, sau un nou proiect de Lege privind protecția mediului, să stabilească caracterul obiectiv al întregii răspunderi pentru toate daunele ecologice, incluzând nu doar răspunderea reparatorie, ci și cea sancționatorie, penală și contravențională.

În ce privește „Particularitățile procedurii contravenționale în virtutea aplicării principiului prezumției vinovăției și caracterului obiectiv al răspunderii pentru contravenții de mediu (ecologice)”, menționăm că particularitățile procedurii în cazurile contravențiilor de mediu (ecologice) cu aplicarea principiului prezumției vinovăției s-ar exprima în faptul că în cazul în care procedura și condițiile răspunderii contravenționale vor fi reglementate de un act legislativ distinct de Codul contravențional, acest principiu va indica asupra faptului că în cazurile de comitere a contravențiilor de mediu (ecologice) raporturile de procedură contravențională vor fi reglementate, de această lege și de Codul contravențional. Acțiunea Codului contravențional se va extinde asupra raporturilor de procedură contravențională în cazul contravențiilor de mediu (ecologice) în măsura în care nu va fi reglementată de această lege. Prin prisma acestui principiu, ne permitem să afirmăm că toate principiile, toate reglementările care formează conținutul Codului contravențional sunt aplicabile procedurii contravenționale în cazurile examinării contravențiilor de mediu (ecologice). Limita aplicării principiilor și regulilor prevăzute de Codul contravențional sunt determinate de faptul dacă în prezenta lege sunt prevăzute alte reguli. Principiul prezumției vinovăției va prevedea aplicarea următoarei reguli – ”persoana prin fapta contravențională a căreia s-a produs un prejudiciu mediului este prezumată a fi vinovată în comiterea acestei contravenții atâta timp cât făptuitorul nu va dovedi nevinovăția sa, în modul prevăzut de lege, într-un proces judiciar public, în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale, și va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească. Concluziile despre nevinovăția făptuitorului în comiterea contravenției nu poate fi întemeiată pe presupuneri. Toate dubiile în probarea lipsei vinovăției făptuitorului, care nu pot fi înlăturate, în condițiile legii, se interpretează în defavoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului”. Principiul răspunderii obiective pentru contravențiile de mediu constă în consacarea caracterului obiectiv al răspunderii contravenționale pentru daunele de mediu. În virtutea caracterului obiectiv al răspunderii, în procesul de examinare a cazurilor de comitere a contravențiilor de mediu (ecologice) nu se va mai cere constatarea elementului subiectiv al componenței de contravenție și anume a vinovăției făptuitorului. Principiul precauției reprezintă „strigătul de luptă” al celor care, cu bună sau cu rea-credință, se opun includerii problemei mediului pe prima scară a valorilor de importanță vitală, în frica că aceasta va deveni o barieră în calea progresului tehnic și, va limita profiturile, nelimitate până acum. Aceasta ar reprezenta o expunere conștientă la pericol. Acest principiu presupune un standard de bun-simț al comportamentului. În multe țări principiul în cauză este ridicat la nivel de principiu

constituțional. Ne referim la Carta pentru mediu al Franței din 2004, unde în articolul 5 al acesteia se stabilește că ”atunci când producerea unui prejudiciu, chiar dacă este incert în condițiile respective de cunoaștere științifică, ar putea afecta în mod grav și ireversibil mediul, autoritățile publice, prin aplicarea **principiului precauției**, în domeniul atribuțiilor ce le revin, veghează la punerea în practică a procedurilor de evaluare a riscurilor și la adoptarea de măsuri provizorii și proporționale pentru a evita producerea prejudiciului”.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Dimensiunea novatoare și originală a rezultatelor științifice obținute în procesul de elaborare a tezei de doctorat este determinată de următoarele concluzii:

1. Contravenția nu poate fi exclusiv o faptă administrativă. Reieșind din regimul juridic aplicabil, trebuie să constatăm că aceasta este o faptă de natură penală – o miniinfracțiune. În ce privește utilizarea termenului ”contravenție administrativă”, constatăm că pot fi contravenții care atentează la modul de administrare, și pe care le putem numi administrative. Contravențiile pot fi atât administrative, cât și de muncă, precum și ecologice. Astfel, contravenția ecologică, ca și cea administrativă, reprezintă una din varietățile contravențiilor.

2. Tendința desprinderii dreptului contravențional din dreptul administrativ și constituirea acesteia ca o ramură aparte a dreptului, ar cere distingerea și a dreptului procesual contravențional. Considerăm că problema recunoașterii unei ramuri distincte a dreptului – dreptul procesual contravențional, ar fi fost mult mai facil soluționată în momentul în care legiuitorul ar fi adoptat două acte distincte: Codul contravențional și Codul procesual-contravențional. Dat fiind însă faptul că legiuitorul din punctul de vedere al tehnicii legislative a oferit o soluție diferită de cea propusă, problema distingerii acestor două ramuri ale dreptului urmează a fi oferită de către mediul științifico-academic [7, p. 51].

3. Distingerea răspunderii contravenționale pentru faptele cauzatoare de daună mediului (ecologice) ca o formă separată, și, ca urmare, și a unei proceduri separate, cum s-a procedat analogic cu cea pentru contravențiile vamale și cu cea pentru contravențiile fiscale, reprezintă o chestiune vitală și strict necesară.

4. Implementarea principiului prezumției vinovăției pentru procedura de examinare a cazurilor de comitere a contravențiilor de mediu (ecologice) va asigura revigorarea conceptului de realizare a examinării cazurilor de comitere a încălcărilor de mediu, accelerând procedura de examinare a încălcărilor de mediu, datorită inversării sarcinii de probare a vinovăției.

5. Implementarea caracterului obiectiv al răspunderii contravenționale pentru daunele de mediu, și ca urmare, excluderea integrală a sarcinii de constatare a vinovăției în procedura cazurilor de comitere a contravențiilor de mediu (ecologice) ar reprezenta un pas esențial în impunerea importanței problemei de mediu la nivel legislativ, iar odată cu aceasta, ar reprezenta una din cele mai efective procedee de protecție a mediului [8, p.96].

6. Cadrul de raporturi juridice de drept contravențional legate de faptele cauzatoare de daune de mediu, urmează a fi ”văzute” cu un interes distinct, astfel cum urmează a fi consacrat acestora un regim juridic distinct de cel prevăzut de Codul contravențional. Acest fascicul de norme urmează a se regăsi într-un act distinct, cum ar fi Codul de norme de mediu (Codul ecologic) și urmează a fi configureate pornind de la principiul prezumției vinovăției, iar în cel mai bun caz, chiar și de caracterul obiectiv al răspunderii pentru daune de mediu, indiferent de vinovăție.

7. Autonomizarea răspunderii și în special a procedurii contravenționale pentru faptele cauzatoare de daune mediului este necesară nu doar pentru a sublinia importanța domeniului de protecție a mediului, ci și pentru a identifica noi mecanisme, mult mai efective decât în prezent, menite să asigure într-un mod mai efektiv, uneori chiar și independent de principiile ”obișnuite” ale dreptului contravențional. Aceste mecanisme noi, în opinia noastră, vor fi mai ușor identificate și aplicate pe plan legislativ doar în cazul ”ruperii” sau ”desprinderii” răspunderii contravenționale și, ca urmare, și a procedurii contravenționale în cazurile daunelor de mediu, de la dreptul contravențional comun.

8. Când aplicăm doar principiul prezumției vinovăției, chestiunea vinovăției reprezintă o condiție a aplicării măsurii de răspundere contravențională, însă sarcina de a proba chestiunea cu privire la vinovăție se pune pe seama făptuitorului. În acest caz răspunderea rămâne a fi una

subiectivă. Întrucât răspunderea obiectivă exclude vinovăția făptuitorului drept condiție a răspunderii, în cazul răspunderii contravenționale pentru acte poluatorii de mediu, făptuitorul va fi prezumat vinovat pentru faptă atâta timp, până nu demonstrează culpa terței persoane. În asemenea caz, vinovăția la fel apare ca o chestiune care se examinează în cadrul procedurii contravenționale, însă pe care o abordează doar făptuitorul și doar drept condiție exoneratorie și nicidecum drept condiție de tragere la răspundere. Astfel, ținem să subliniem că în cazul răspunderii obiective, făptuitorul nu este exonerat de la răspundere, chiar dacă demonstrează lipsa culpei sale, aceasta este exclus din motiv că legea la consacra caracterului obiectiv al răspunderii în genere exclude vinovăția drept condiție de răspundere [8, p. 98]. Perspectiva în cadrul acestei categorii de raporturi juridice vizează, după părerea noastră, nu doar consacra caracterului obiectiv al răspunderii pentru daunele de mediu, inclusiv și pentru cea penală și contravențională, ci și implementarea unor reguli procesuale specifice, care, prin conținutul lor, ar asigura o procedură simplificată și operativă de examinare a cazurilor de dăunare a mediului.

9. Principiul prezumției vinovăției pentru procedura în cazul contravențiilor ecologice prevede aplicarea următoarei reguli: ”persoana prin fapta contravențională a căreia s-a produs un prejudiciu mediului este prezumată a fi vinovată în comiterea acestei contravenții atâta timp cât făptuitorul nu va dovedi nevinovăția sa, în modul prevăzut de prezentul cod, într-un proces judiciar public în cadrul căruia îi vor fi asigurate toate garanțiile necesare apărării sale și va fi constatată printr-o hotărâre judecătorească. Aceasta se fundamentează prin prisma principiului precauției în dreptul contravențional, unde sarcina de manifestare a precauției se atribuie statului făptuitorului. Implementarea principiului precauției urmează a modifica acceptarea conceptuală a instituției contravenției de mediu (ecologică). Astfel, dacă majoritatea contravențiilor de mediu (ecologice) astăzi reprezintă componentă material, atunci, odată cu implementarea acestui principiu, toate componentele de contravenții de mediu (ecologice) urmează a fi formale. Aceasta pentru că calificativul ”dacă s-au produs daune...”, în mod logic, nu mai poate fi raportat la o cerință de precauție. În așa fel, o caracteristică identificatorie a contravenției ecologice reprezintă faptul că obiect al acesteia reprezintă fapta care cauzează o daună de mediu sau se creează pericolul cauzării unei asemenea daune.

10. Calitatea de victimă în cazul contravenției de mediu, pornind de la prevederile articolului 37 al Constituției Republicii Moldova, o are orice persoană, astfel cum calitatea de parte care poate pretinde despăgubiri în procesul contravențional o poate avea orice cetățean al Republicii Moldova. În comparație cu persoana fizică, persoanei juridice i se poate recunoaște calitatea de parte vătămată în procesul contravențional în cazurile de poluare de mediu, doar dacă în mod direct acesteia i s-a cauzat o anumită daună sau i s-a cauzat o altă categorie de lezare de interes. Calitatea de victimă a persoanei juridice, la fel ca și persoanei fizice, în cazul contravențiilor de mediu (ecologice) poate fi recunoscută oricărei persoane juridice, scopul activității căreia este unul preponderent lucrativ, iar interesul de mediu al persoanei juridice afectat prin fapta contravențională este unul care ține de scopul activității persoanei juridice.

11. Făptuitorul în cazul contravențiilor de mediu (ecologice) urmează a fi identificat în raport cu fapta pe care a realizat-o. Pentru identificarea prezenței unei fapte care să fie, după elementele obiective, calificată drept contravenție ecologică, este necesar ca aceasta să reprezinte fie un act de dăunare de mediu (act de poluare) sau un act care să pună în pericol starea de mediu, fie prin prisma încălcării unui drept al beneficiarilor de mediu, fie a creării unei probabilități certe de producere a unei daune de mediu în viitor. Aceasta se motivează prin faptul că anumite procese naturale durează în timp, iar ca urmare, efectul nociv nu se poate produce imediat, având în realitate urmări doar la trecerea unei perioade mari de timp.

12. În ce privește delegarea unui reprezentant al agentului constator în bază de procură, ținem să constatăm că Codul contravențional nu prevede instituția reprezentării agentului constator. Calitatea de agent constator pe orice caz contravențional se dobândește prin faptul că polițistul constată personal contravenția în cadrul exercitării obligațiilor sale de serviciu, sau este desemnat, cu indicarea motivelor de rigoare, în calitate de agent constator pe motivele imposibilității altui polițist de a exercita calitatea de agent constator pe acest caz (recuzarea, abținerea, încetarea raporturilor de serviciu, concediu medical, concediu ordinar etc.). În procesul contravențional, care este unul analogic procesului penal, agentul constator susține învinuirea din partea statului asupra

cazului comiterii unei fapte ilicite, iar învinuirea în procesul contravențional, așa cum și în cel penal, nu poate fi susținută prin reprezentare, inclusiv și prin procură.

13. Constatarea contravenției presupune acte de colectare a probelor; acte de administrare a probelor; acte de apreciere a probelor; acte de identificare a făptuitorului; acte de identificare și apreciere a cauzelor care înlătură caracterul penal al faptei; acte de identificare și apreciere a circumstanțelor care agravează sau atenuază răspunderea contravențională; acte de identificare și apreciere a mărimii daunei cauzate; acte de identificare și apreciere a mijloacelor de comitere a contravenției; alte acte de identificare și apreciere a altor circumstanțe importante pentru constatarea contravenției. În acest plan trebuie să delimităm constatarea contravenției de examinarea cazului contravențional. Chiar dacă agentul constatator asigură examinarea cauzei contravenționale, acesta este obligat să asigure egalitatea de arme între învinuire și apărare formează esența principiului contradictorialității. Această egalitate procesuală se caracterizează prin aceea că legea procesuală pune la îndemâna, atât a subiecților activi, cât și a subiecților pasivi ai exercițiului acțiunilor penale, contravenționale și civile, aceleași modalități și mijloace procesuale pentru susținerea pretențiilor lor.

14. Suntem de părerea că doar instanța de judecată ar trebui să adopte decizii de sancționare contravențională, chiar și fiind vorba despre o instanță specializată.

15. Considerăm că la nivel de practică judecătorească, judecarea cauzei contravenționale în ordinea examinării contestației nu trebuie realizată după regulile examinării în fond (în corespundere cu prevederile articolele 452-464 Cod Contravențional). Contestarea urmează a fi examinată într-o procedură distinctă în ordinea examinării contestației asupra procesului-verbal cu privire la contravenție.

Întru înlăturarea lacunelor existente și implementarea principiilor noi care să guverneze procedura de examinare a cazurilor de comitere a contravențiilor de mediu (ecologice) în legislația contravențională a Republicii Moldova, **recomandăm** următoarele:

1) Textul articolului 10 al Codului contravențional urmează a fi redactat în așa fel încât să nu emane ideea că contravenția nu este ceva diferit de infracțiune, ci, dimpotrivă, că este o varietate a acesteia, chiar și dacă pentru această faptă legiuitorul stabilește o procedură și condiții mai simple sau mai specifice pentru sancționare.

2) Legiuitorul urmează să diferențieze calitatea de contravenient de calitatea de bănuit în comiterea contravenției, precum și de calitatea de acuzat în comiterea contravenției. Aceasta este necesar, deoarece la diferite faze ale procesului persoana în privința căreia este pornit procesul contravențional are diferite drepturi și obligații. Doar în momentul în care s-a pronunțat o hotărâre prin care să se considere vinovăția persoanei, în privința căreia s-a pornit procesul contravențional, aceasta poate fi considerată contravenient.

3) Atenționăm asupra incorectitudinii utilizării în vechiul text al articolului 400 al Codului contravențional precum și ale articolelor 405 și 406 ale Codului contravențional a sintagmelor prin care se indică denumirea funcției persoanei care exercită calitatea de agent constatator (ex.: „funcționarii poliției rutiere”). Soluția legală trebuie să evite denumirea concretă a funcției.

4) Considerăm că în cadrul autorității de mediu, urmează a fi identificate structuri specializate cu personal care să fie angajați și să exercite funcții de agent constatator. Această calitate nu trebuie să fie indicată prin textul legii. Legiuitorul urmează doar a împuternici șeful autorității de mediu cu dreptul de a desemna în calitate de agent constatator anumite persoane angajate ale autorității, care, de altfel, urmează a avea studii juridice.

5) În legătură cu investigațiile întreprinse în cadrul tezei de față, venim cu o propunere de *lege ferenda*, care poate fi luată în calcul la perfecționarea legislației contravențiilor de mediu:

”Codul contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24 octombrie 2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.3-6, art.15), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 19 se completează cu următorul text:

- a) Consimțământul victimei;
- b) Exercițarea normală a unui drept subiectiv;
- c) Forța majoră și cazul fortuit;
- d) Îndeplinirea unei datorii legale sau ordinului dat de o autoritate competentă
- e) Fapta terței persoane și fapta victimei

2. Articolul 375 se completează cu alineatul (4) cu următorul cuprins:

(4) Prin derogare de la dispozițiile alin. (1)-(3) ale prezentului articol, în cazurile cu privire la contravențiile prevăzute de articolele 109 – 196 ale Codului contravențional, sarcina probării nevinovăției, precum și formeii acesteia îi revine persoanei bănuite în comiterea contravenției.

3. În articolul 384:

Titlul articolului va avea următorul cuprins: ”Bănuitul în comiterea contravenției și contravenientul”

Alin. (1) va avea următorul cuprins: ”Bănuit în comiterea contravenției este persoana în privința căreia a fost pornit procesul contravențional. Persoana în privința căreia, prin hotărâre definitivă, s-a stabilit o sancțiune contravențională se numește contravenient.”

În alin. (2)-(5) sintagma ”Persoana în a cărei privință a fost pornit proces contravențional” se substituie cu sintagma ”Bănuitul în comiterea contravenției și contravenientul”.

4. Articolului 385 va avea următorul cuprins ”Agentul constator este funcționarul angajat din autoritățile publice indicate la art.400-423¹⁰, desemnat ca agent constator, împuternicit cu atribuții de constatare a contravenției și/sau de sancționare care soluționează, în limitele competenței sale, în cauza contravențională în modul prevăzut de prezentul cod”

5. În articolul 393 litera d) cuvântul ”organele” se substituie cu cuvintele ”autoritățile administrative centrale”.

6. Alineatul (1) al articolului 400 va avea următorul cuprins ”Contravențiile prevăzute la art.47, 48, art.48¹ alin.(5) și art.48²-54, 69-71, 73, 74, art.77 alin.(8), art.78, art.79 alin.(1), (2), (4), art.80¹, 85-87, 89-91, art.91¹ alin.(16) și (18), 96, 97, 98-107, 115 alin.(3), 159, 160, 176, 191, 197, 201-203, 205, 216, 220-226, 228-232, 234-236, 238-242, 244, 245, 263¹, 265, 267, art.272, art.274 alin.(1), (5), art.277 alin.(1), (4), (5) și (7), art.282-286, 287³, 293, 293¹, 295, 289¹, art.299 alin.(2), art.321, 325, 326, 333, 334, 338-343, art.349 alin.(1), art.350, 354, 355, art.356 alin.(1) și (2), art.357-363, art.364 alin.(1)-(5¹), art.365, se examinează de persoanele desemnate în calitate de agenți constatori de către șeful Inspectoratului General de Poliție sau de către ministrul afacerilor interne în corespundere cu competența stabilită de lege.”

7. Alineatul (2) al articolului 400 se abrogă.

8. La alineatul (1) al articolului 405 sintagma ”de organele pentru protecția mediului” se substituie cu următorul text ”de persoanele desemnate în calitate de agent constator de către conducătorii autorităților administrative centrale pentru protecția mediului, pentru control geologic și supraveghere minieră și Agenției pentru Silvicultură ”Moldsilva”

9. Articolul 448 se completează cu un alineat nou cu următorul conținut ”(6) Contestația se examinează de către instanța de judecată potrivit regulilor de examinare în fond. La examinarea contestației instanța examinează doar motivele invocate de contravenient în contestație”.

10. Codul contravențional se completează cu un articol nou ”381¹ Recuzarea”, cu următorul conținut ”Recuzarea judecătorului, procurorului, agentului constator, greșierului, interpretului și traducătorului, expertului se efectuează corespunzător, conform dispozițiilor art. 34-35, 54, 57¹, 84, 86, 89 din Codul de procedură penală.”

6) Având în vedere perspectiva implementării principiului prezumției vinovăției în cadrul procesului de examinare a contravențiilor de mediu, se propun următoarele modificări ale Codului contravențional:

”Codul contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24 octombrie 2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.3-6, art.15), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La articolul 375, (Prezumția de nevinovăție), se completează cu alineatul (4) cu următorul conținut:”(4) Prin derogare de la prevederile alineatelor (1)-(3) ale prezentului articol, persoana acuzată de săvârșirea unei contravenții ecologice se consideră vinovată atâta timp cât făptuitorul nu a dovedit nevinovăția sa. Concluziile despre nevinovăția persoanei în săvârșirea contravenției ecologice nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Toate dubiile în ce privește vinovăția făptuitorului, care nu pot fi înlăturate în condițiile prezentului cod se interpretează în defavoarea făptuitorului.

2. Articolul 425 (Probele) se completează cu alineatul (8) cu următorul conținut:”(8) Agentul constator este obligat, la solicitarea făptuitorului, să intervină în vederea administrării probelor pe

care făptuitorul sau apărătorul acestuia a demonstrat că nu au posibilitate să le administreze în condițiile prevăzute de lege”.

7) Având în vedere perspectiva implementării caracterului obiectiv al răspunderii contravenționale în cadrul procesului de examinare a contravențiilor de mediu, se propun următoarele modificări ale Codului contravențional:

1. Articolul 14 (Vinovăția) se completează cu alineatul (5) cu următorul conținut:“(5) prin derogare de la prevederile prezentului Cod, în cazurile de comitere a contravențiilor de mediu (ecologice), răspunderea contravențională poartă caracter obiectiv – indiferent de vinovăție”.

Avantajele și valoarea elaborărilor propuse. Propunerile formulate în teză urmează a revigora sistemul de examinare a cauzelor contravenționale ce au ca obiect daunele de mediu. Oficializarea juridică a unor noi principii privind procedura contravențională, și anume principiul prezumției vinovăției așa cum și consacra caracterului obiectiv al răspunderii pentru contravențiile ecologice, va facilita procesul de asigurare a protecției mediului.

Impactul în dezvoltarea științei. Admiterea conceptuală a consacării principiului prezumției vinovăției în procesul contravențional cu privire la contravențiile ecologice și a caracterului obiectiv pentru răspunderea contravențională în cazurile de daune de mediu, va crea un curent nou a abordărilor științifice în materie de forme de răspundere, precum și de condiții ale răspunderii contravenționale.

BIBLIOGRAFIE

1. Antoniu G. Vinovăția penală. Ediția a II-a. București: Editura Academiei Române, 2002. 352 p.
2. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.08.1994, nr. 1
3. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale din 04.11.1950. În: Tratatate internaționale, 1998, vol. 1, p. 341
4. Codul Contravențional, adoptat prin Legea nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 16.01.2009, nr.3-6/15
5. Codul cu privire la contravențiile administrative al RSSM. În: Veștile R.S.S.M., 29.03.1985, nr.3
6. Crețu A., Trofimov I. Probleme actuale privind statutul contravenientului și al victimei în procesul contravențional. În: Materiale ale mesei rotunde cu participare internațională cu genericul: „Protecția drepturilor omului: mecanisme naționale și internaționale”, Chișinău, 2013, pag. 180-190
7. Crețu A., Trofimov I. Reflecții asupra esenței procedurii contravenționale. În: Revista metodică-științifică trimestrială „Administrarea publică”, nr. 4/2014, p. 50-55
8. Crețu A., Ardelean Gr. Particularitățile răspunderii subiective și obiective în dreptul mediului. În: Analele Științifice ale Academiei “Ștefan cel Mare” a MAI, ediția XI-a, Chișinău, 2011, pag. 95 – 99
9. Decizia Curții de Apel Bălți din 22.02.2017. Dosarul contravențional nr. 4r-70/17
10. Dolea I. ș.a. Drept procesual penal. Chișinău: Cartier, 2005. 960 p.
11. Duțu M. Tratat de dreptul mediului. București: C.H. Beck, 2007. 1109 p.
12. Furdui S. Dreptul Contravențional. Chișinău: Cartier, 2005. 247 p.
13. Furdui S. Opinie cu privire la sesizarea Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție în probleme de drept contravențional. În: Legea și viața nr. 11/2010, p. 4
14. Furdui S. Aprecierea probelor – activitate importantă a instanței de judecată. În: Legea și viața, nr 5/9, 2011
15. Furdui S. Sugestii și concluzii în legătură cu aplicarea Codului contravențional. În: Revista Națională de Drept, nr.1/2010, p. 34
16. Furdui S. Cu privire la interpretarea și aplicarea prevederilor articolelor 413 și 414 CPP ce reglementează procedura judecării apelului. În: Revista Institutului Național al Justiției, Chișinău, nr.3/2009, p. 48
17. Guțuleac V. Unele aspecte teoretice și aplicative privind conținutul contravenției. În: Legea și viața 1/4, 2012
18. Guțuleac V., E. Comarnițaia - Codul contravențional al Republicii Moldova (analiză juridică). În: Revista Națională de Drept, nr. 3/23, 2009

19. Lupan, E. Consacrarea caracterului obiectiv al răspunderii juridice pentru poluarea mediului. În: Analele Universității din Oradea, anul III, 1995, p. 82
20. Lupan E., Trofimov I. Răspunderea de dreptul mediului, În Fiat justiția, nr. 1, 1998, p. 211
21. Legea privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515 din 16.06.1993. În: Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 01.10.1993, nr. 10
22. Mîrzac (Mititelu) D. Principiul răspunderii pentru fapta săvârșită cu vinovăție și principiul prezumției nevinovăției. În: Legea și viața, nr.1/2010, p. 51
23. Popescu M. Înfăptuirea justiției - funcție exclusivă a autorității judecătorești. În: Legea și viața, nr. 8, Chișinău 2011, p. 39
24. Roșca T., Furdui S. Procedura cazurilor cu privire la contravențiile în perspectivă. În: Legea și viața, 1998, nr. 5, p. 28
25. Streteanu Fl. Drept penal. Partea Generală. București: Rosseti, 2003. 378 p.
26. Trofimov I., Ardelean G., Crețu A. Dreptul mediului. Chișinău: Bons Offices, 2015. 320 p
27. Zamfir P, Trofimov I. Dreptul Mediului. Chișinău, 1998, 175 p
28. Jaworski V. "De la codification a la constitutionnalisation: quel avenir pour le droit de l'environnement?", dans De code en code. Melanges en l'honneur du doyen Georges Wiederkehr, Paris: Dalloz, 2009
29. Reh binder E. Precaution and sustainability, two sides of the same coin? in A law for the environment, Mélanges W. Burhenne: IUCN, 1999
30. Лупинская П. Уголовно-процессуальное право Российской Федерации. Москва, 2001, 696 с.
31. Коренев А.П. Административное право России, учебник: в 3 ч. Москва, 1996. - Ч.1, стр. 212.
32. Крассов, О., Экологическое право, Москва, 2014. 623 с
33. Петрухин, И. Теория доказательств в советском уголовном процессе. Москва, 1973. 736 с.
34. Оргензихт, В. Проблема риска в гражданском праве, Душанбе, 1972. 224 с

PUBLICAȚII LA TEMA TEZEI

1. A. Crețu, *Cazurile care exclud procedura contravențională în cauzele ce privesc contravențiile de mediu (ecologice)*. „Legea și viața”, nr. 5/2016, p. 31-35, 0,52, c. A
2. I. Trofimov, A. Crețu, „*Reflecții asupra esenței procedurii contravenționale*”, Revista metodico-științifică trimestrială „Administrarea publică”, nr. 4/2014, p. 50-55, 0,41, c. a
3. A. Crețu, Grigore Ardelean. *Particularitățile răspunderii subiective și obiective în dreptul mediului.* În: Analele Științifice ale Academiei “Ștefan cel Mare” a MAI, ediția XI-a, Chișinău 2011, pag. 95 - 99, 0,48 c. a.
4. I. Trofimov, A. Crețu. „*Probleme actuale privind statutul contravenientului și al victimei în procesul contravențional*”. Materiale ale mesei rotunde cu participare internațională cu genericul: „Protecția drepturilor omului: mecanisme naționale și internaționale” Chișinău 2013, pag. 180-190, 0, 58 c. a.
5. Igor Trofimov, Andrian Crețu. *Perspectiva identificării dreptului procesual contravențional ca ramură distinctă a dreptului*”. În: Materialele conferinței științifico-practice internaționale, 12-13 iunie 2012. 0,66 c.a.
6. A. Crețu, *Perspectiva consacrării principiului prezumției vinovăției în cauzele ce privesc contravențiile de mediu.* „Legea și viața”, nr. 7/2016, p. 22-25, 0,4, c.a.
7. I. Trofimov, G. Ardelean, A. Crețu. *Dreptul mediului*, Chișinău, 2015. Capitolul V „Răspunderea penală, contravențională și internațională în dreptul mediului”, 0,82 c. a.

ADNOTARE

Crețu Andrian, *Procedura contravențională în cazurile de comitere a contravențiilor ecologice*,

Teză pentru obținerea gradului științific de doctor în drept

Specialitatea: 552.07 Drept contravențional. Chișinău, 2017

Structura tezei: introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 180 surse, 176 pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 7 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: contravenție de mediu, procedură contravențională, contravenient, agent constatat, daună de mediu, prezumție de nevinovăție, prezumție de vinovăție.

Domeniul de studiu: procedura contravențională, raporturile de protecție a mediului.

Scopul și obiectivele cercetării: cercetarea multidimensională a reglementărilor dreptului contravențional în vederea identificării unui mecanism eficient de protejare a factorilor de mediu. Obiectivele cercetării vizează: identificarea și definirea conceptului de contravenție de mediu (ecologică); identificarea problemelor existente în procedura de examinare a contravențiilor; identificarea și evaluarea eficienței aplicării principiilor reglementate de legea contravențională în cazurile de comitere a contravențiilor de mediu (ecologice); evaluarea posibilității revigorării cadrului de principii aplicabile procedurii contravenționale în cazurile contravențiilor de mediu; ierarhizarea principiilor aplicabile procedurii contravenționale în cazul contravențiilor de mediu.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor cercetării constă în formularea propunerilor de abordare a unui concept nou în ce privește sarcina de probă a vinovăției, care se propune a fi pusă pe seama făptuitorului, precum și a evaluării posibilității aplicării caracterului obiectiv pentru o atare răspundere.

Problema științifică importantă soluționată constă în identificarea soluțiilor pentru aplicarea în procedura contravențională a unor principii distincte pentru examinarea contravențiilor ecologice, cum ar fi cel al prezumției vinovăției și al răspunderii obiective.

Semnificația teoretică a cercetării este prezentă prin analiza științifică a opiniilor și propunerilor, expuse în literatura de specialitate în ce privește procedura contravențională în cazurile contravențiilor ecologice, cu abordarea conceptului referitor la inversarea sarcinii de probă către făptuitor, chestiune care s-ar încadra în ideea de aplicare a principiului precauției, iar în perspectivă chiar și aplicarea principiului răspunderii obiective.

Valoarea aplicativă a lucrării: cercetarea are un caracter științifico-didactic și aplicativ; rezultatele obținute pot servi drept repere orientative în cercetarea ulterioară a problemei abordate și vor contribui la sporirea eforturilor autorităților pentru asigurarea protejării mediului.

Implementarea rezultatelor științifice: concluziile și recomandările în baza tezei de doctorat și-au găsit reflectare în cele 6 articole publicate în reviste științifice naționale și un manual de curs, inclusiv în prezentările la conferințele științifico-practice internaționale.

ANNOTATION

The contravention procedure in cases of committing ecological contravention

The thesis for obtaining the doctor's degree in law

Specialization: 552.07 Contraventional law. Chisinau, 2017

Thesis structure: introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 180 sources, _____ pages of basic content. The obtained results are published in 7 scientific works.

Key words: environmental contravention, contravention procedure, offender, finding agent, environmental damage, presumption of innocence, presumption of guilt.

Study domain: contravention procedure, environmental protection relations.

The purpose and objectives of the research: multidimensional research of contraventional law regulation in order to identify an efficient mechanism of environmental factors protection. The objectives of the research target: the identification and the definition of the ecological contravention concept; the identification of the existing problems regarding the procedure of contravention examination; efficiency identification and evaluation regarding the application of the principles regulated by contraventional law in cases of committing ecological contraventions; assessing the possibility of reviving the framework of principles applicable to the contravention procedure in the cases of ecological contravention, ranking of the principles applicable to the contravention procedure in the case of environmental contraventions. The scientific novelty and originality of the research results consists in formulating the proposals for a new concept approach regarding the proving of guilt that is proposed to be imposed on the perpetrator as well as the evaluation of the possibility of the application of objective character for such liability. The important scientific problem solved consists in identifying the solutions for the application in the contravention procedure of distinct principles for the examination of ecological offenses such as the presumption of guilt and objective liability.

The theoretical significance of the research is presented by the scientific analysis of the opinions and proposals, presented in the specialized literature related to the contravention procedure in the cases of ecological contraventions, with the approach of the concept regarding the reversal the proving of guilt to the perpetrator, a matter that would fall within the idea of application of the precautionary principle, and even the application of the principle of objective liability.

The applicative value of the research: The research has a scientific-didactic and applicative character; The results obtained can serve as indicative marks in the subsequent research of the problem addressed and will help to increase the efforts of the authorities to ensure the protection of the environment.

Implementation of scientific results. The conclusions and recommendations based on the PhD thesis have been reflected in the 6 articles published in national scientific magazines and a course manual, as well as in the presentations at international scientific and practical conferences.

АННОТАЦИЯ

Крецу Андриан, *”Производство в случаях совершения экологических правонарушений”*

Диссертация на соискание ученой степени доктора права

Специальность: Контравенционное право 552,07. Кишинэу, 2017

Структура диссертации: введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 180 источников. Основной текст состоит из _____ страниц. Результаты исследования опубликованы в 7 научных статей и учебников курса.

Ключевые слова: экологическое правонарушение, нарушение процедуры, нарушитель, констатирующий субъект, ущерб окружающей среды, презумпция невиновности, презумпция вины.

Область исследования: контравенционная процедура, экологические правоотношения.

Цель исследования. разностороннее исследование действующих контравенционных правовых норм, для выявления эффективного механизма защиты окружающей среды. Задачи исследования: выявление и определение концепта экологического правонарушения; выявление проблем в процедуре по рассмотрению экологических правонарушений; выявление и оценка эффективности принципов применимые к процедуре в случаях экологических преступлений, а также оценка возможности их пересмотра и иерархизации.

Научная новизна и оригинальность работы заключается в разработке предложений по введению новой концепции касающиеся бремени доказывания вины в контравенционном процессе, которая предлагается отнести к правонарушителю, а также оценить возможность внедрения концепции объективной ответственности за ущерб окружающей среде.

Важная научная проблема выражается в анализе возможности применения к экологическим правонарушениям особых принципов как принципа презумпции виновности а также внедрить объективную ответственность.

Теоретическая значимость исследования состоит в анализе научных исследований представляющие мнения и предложения в области нарушения против окружающей среды, посредством внедрения концепции переноса бремени доказывания на правонарушителя, вопрос, который будет соответствовать концепции применения принципа предосторожности.

Аппликативная значимость работы определяется научной и практической применимостью. Предложения представленные в работе, могут быть использованы для улучшения качества работы государственных органов.

Внедрение научных результатов. Выводы и рекомендации, основанные на диссертации отражены в шести статьях, опубликованных в отечественных научных журналах, в учебнике по Экологическому праву, в том числе презентации на международных научно-практических конференций.